

Крочым у Заўтра!

Дарагія нашы чытачы! Вы трымаеце ў руках апошні нумар газеты адыходзячага ў гісторыю 2021 года. Зразумела, што кожны з нас падсумоўвае яго здабыткі, актуаліі, тэмы і праблемы. Але найперш канстатуем: беларускае грамадства выходзіць і з гэтага года пераможцам! І не адно неспрыяльныя ковідныя абставіны прымусілі нацыю мабілізавацца. Дэвіз наш — рушыць у будучыню, і ніяк інакш. Між тым Год народнага адзінства прэзентаваў сябе праз мноства яркіх падзей не толькі ў палітычным, эканамічным, сацыяльным жыцці, але і ў культурным, якое набыло новыя акцэнты і фарбы. Урэшце, пра некаторыя знакавыя з’явы вы прачытаеце на сённяшніх старонках “К”. І яшчэ. 2021-ы даў старт на абмеркаванне праекта Галоўнага дакумента дзяржавы, які надзвычай важны для кожнага грамадзяніна: абнаўленне Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. Вось і на сустрэчы з калектывам Беларускай дзяржаўнай філармоніі міністр культуры краіны Анатолій Маркевіч спыніў сваю ўвагу на гэтай актуальнай тэме. Пра тое — у рубрыцы “К” інфармуе” на старонцы 2.

К

Сябры,
з Калядамі
і Новым
годам!

Старыя пытанні і новыя справы

22 снежня адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатолія Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. З дапамогай сродкаў відэасувязі ўдзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Павел САЛАЎЕЎ

У пачатку нарады міністр паведаміў, што 21 снежня ў першым чытанні Палата Прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу прыняла змены ў Кодэкс Беларусі аб культуры. З 257 артыкулаў, якія ўваходзяць у дакумент, 109 змяніліся, што, па словах міністра, дало магчымасць прыняць актуальныя рашэнні, якія ў тым ліку пашыраюць паўнамоцтвы мясцовых органаў улады. Цяпер гэты дакумент чакае другое чытанне на вяснянай сесіі,

пасля чаго ён пойдзе на падпісанне Прэзідэнта краіны.

Традыцыйна была закранута тэма вакцинацыі ад каранавіруса ў сферы культуры. Лепш за ўсё тут спрацавала Магілёўская вобласць, дзе праэнт прышчэпленых перавысіў 70%. Міністр падкрэсліў, што рабіць вакцинацыю ва ўстановах патрэбна не дзеля добрай статыстыкі, а для таго, каб засцерагчы ад цяжкіх наступстваў саміх работнікаў культуры, а таксама спажыўцоў гэтай сферы паслуг.

Былі заслушаныя прапановы па арганізацыі Фестывалю нацы-

янальных культур. У бліжэйшы час прапанавана сабраць асобную нараду па дэталёвай распрацоўцы ўсіх аспектаў дадзенага мерапрыемства.

Таксама на пасяджэнні агучылі інфармацыю, звязаную з выбарам і наступным адкрыццём помніка мітрапаліту Філарэту ў Мінску ў Слуцку. Надмагілля ж бюст у Жыровічах Беларусі Праваслаўная царква зрабіла за свае сродкі.

Анатолій Мечыслававіч заклікаў працягваць прыкладаць намаганні да стварэння Савета па культуры пры Міністэрстве культуры РБ. На яго думку, неабходна ўключыць у яго прадстаўнікоў рэгіёнаў, а таксама моладзь разам з вопытнымі дзеячамі культуры. У выніку гэты Савет павінен паў-

навартна дапамагаць вырашаць самыя розныя задачы міністэрства.

Былі заслушаныя вынікі рамонту ў філіяле музея Янкі Купалы ў Вязьніцы. Тут скончылі рамонты даху, а ў сакавіку 2022 года на аб'екце пачнуцца работы на яшчэ адным будынку. Таксама была агучана сітуацыя па рэстаўрацыі ў Жыровіцкім манастыры, дзе неабходныя ўнутраныя работы ва Успенскім храме.

У канцы пасяджэння міністр павіншаваў прысутных з надыходзячымі святамі і дадаў, што падведзеныя міністэрству культуры будынкi ў сталіцы і рэгіёнах павінны быць адпаведным чынам упрыгожаны для стварэння святочнага настрою.

K

Да Адзінага дня інфармавання

22 снежня ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі адбылася сустрэча міністра культуры Беларусі Анатолія Маркевіча з супрацоўнікамі ўстановаў у рамках Адзінага дня інфармавання.

Тэма выступу міністра мела назву "Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь — палітыка-прававы фундамент адзінства народа і яго сацыяльнай

абароненасці". Анатолій Маркевіч распавёў аб этапах станаўлення нашай дзяржавы як суверэннай краіны і вядучай ролі ў гэтым Галоўнага

закона. Нагадаў аб рэфэрэндумах, якія праводзіліся ў 1995, 1996 і 2004 гадах, спыніўся на будучых зменах у Асноўны закон, якія будуць выносіцца на рэфэрэндум 2022 года.

Па словах генеральнага дырэктара Беларускай дзяржаўнай філармоніі Аляксандра Нікіты, выступ быў

цікавы, сустрэча прайшла ў добра-звычайнай цёплай атмасферы, слухачы не былі абмежаваныя нейкімі рамкамі і мелі магчымасць задаць пытанні на самыя розныя тэмы, кшталту заробкаў, вакцинацыі, жылля. То-бок міністр дасканала адказаў і на тыя надзённыя пытанні, якія хваляюць грамадзян нашай краіны.

K

Змены, прадрыктаваныя жыццём

21 студзеня дэпутаты Палаты Прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу Рэспублікі Беларусі прынялі ў першым чытанні законапраект "Аб змене законаў па пытаннях культуры".

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Як адзначыў, прэзентуючы законапраект перад дэпутатамі, міністр культуры Беларусі Анатолій Маркевіч, падрыхтоўка закона абумоўлена неабходнасцю ўдасканалення прававога рэгулявання ў сферы культуры.

Законапраект складаецца з шасці артыкулаў і прадугледжвае істотную карэкціроўку палажэнняў Кодэкса аб культуры (артыкул 1), асабліва ў частцы аховы гістарычнай і культурнай спадчыны, а таксама арганізацыі і правядзення культурных мерапрыемстваў.

Акрамя таго, прадугледжваецца замацаванне за адным дзяржаўным органам — Міністэрствам культуры — паўнамоцтваў надаваць культурнай каштоўнасці статус гісторыка-культурнай каштоўнасці і пазбаўляць яе такога статусу. Сярод іншага, удакладняецца пералік відаў і складу рамонтна-рэстаўрацыйных работ, якія выконваюцца на матэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцях, і вызначаецца забарона на рамонтна-рэстаўрацыйныя работы матэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей без аўтарскага нагляду.

Таксама законапраектам, у прыватнасці, прадугледжваецца магчымасць адмены культурна-забаўляльнага мерапрыемства ў выпадку форс-мажорных абставін і ўмовы, пры якіх пасведчанне на права арганізацыі і правядзення мерапрыемства, якое было адменена, прызнаецца несправядлівым.

Акрамя таго, законапраект прадугледжвае магчымасць Дамам (Цэнтрам) рамястваў мець выставачныя залы па продажы вырабаў народных майстроў, а таксама ажыццяўляць продаж вырабаў народных майстроў падчас правядзення культурных мерапрыемстваў.

Пасля прэзентацыі законапраекта многія дэпутаты задалі свае пытанні міністру культуры. У прыватнасці, адзін з дэпутатаў запытаўся, чым абумоўлены змены, якія ўносяцца ў Кодэкс аб культуры.

— Асноўная мэта карэкціроўкі Кодэкса прадрыктаваная жыццём, — адзначыў на беларускай мове Анатолій Маркевіч. — Сёння мы бачым, што дзейны Кодэкс павінен змяніцца па асобных артыкулах, і менавіта на гэтым мы і сканцэнтравалі сваю ўвагу.

У сваю чаргу, журналісты падчас выхаду міністра да прэсы за-

Выступленне Анатоля Маркевіча. Экран прэс-цэнтра Палаты Прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу Рэспублікі Беларусі.

пыталіся ў Анатолія Маркевіча пра шырокі розгалас, які атрымаў прэзентаваны ім законапраект, што сведчыць пра цікавасць грамадства да любых змен у сферы культуры.

— Безумоўна, цікавасць і дэпутатаў, і грамадзян Беларусі да законапраекта "Аб змене законаў па пытаннях культуры" вельмі значная, — сказаў Анатолій Маркевіч. — Адзначу, што ўсе жыхары нашай краіны трывала звязаныя са сферай культуры, таму надзіўна, што доволі шмат пытанняў на этапе разгляду законапраекта паступала нам ад грамадзян Беларусі. Для зваротнай сувязі ў нас працавалі і

працоўчы прамыя тэлефонныя лініі, ствараюцца дыялагавыя пляцоўкі, падчас якіх многія зацікаўленыя асобы давалі нам вельмі карысныя парады. Дзякуючы ў тым ліку і гэтым парадам, мы разумелі, на што нам трэба звярнуць увагу ў першую чаргу, каб нормы, прапанаваныя ў новым Кодэкс аб культуры, мелі пастаянны, трывалы характар.

Напрыканцы дадам, што дэпутаты Палаты Прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу Рэспублікі Беларусі прагаласавалі "за" прыняцце ў першым чытанні законапраекта "Аб змене законаў па пытаннях культуры" адзінагалосна.

K

Газета-рэгіёны-чытач

— Прафсаюзы работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму клапоцяцца і бароняць інтарэсы сваіх членаў. Рэгулярна іх супрацоўнікі даводзяць самую неабходную і разнастайную інфармацыю да ўсіх, хто руліцца ў галіне. Ці дапамагае газета "Культура" работнікам прафсаюза ў іх справе?

Міхаіл Жукевіч, старшыня Гомельскай абласной арганізацыі Беларускага прафсаюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму:

— Безумоўна, наша абласная арганізацыя раіць супрацоўнікам галіны культуры рэгіёна выпісваць вашу газету. Лічу, што ў нашай справе па данасенні патрэбнай інфармацыі да людзей галіны "Культура" такая ж неабходная, як афіцыйнае выданне прафсаюзаў "Беларускі час". Асабіста мне падабаецца малюнічы папярочны варыянт выдання, хаця ведаю, што ў "Культуры" ёсць і сайт. Безумоўна, прыёмам чытаць навіны і рэпартажы з нашага рэгіёна, але хацелася б часцей бачыць на старонках газеты даступны разбор афіцыйных пастаноў і каментарыяў юрыстаў да іх. Лічу, гэта можа спатрэбіцца маладым кіраўнікам сферы культуры.

— З дапамогай Міністэрства культуры краіны працягваюцца рамонтныя работы на шматлікіх аб'ектах, дзе яны спраўды неабходныя. Адзін з такіх — Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа ў Віцебску. Тут планавана рамонтнае дах. Ці не перашкаджаюць правядзенню спектакляў гэтыя работы?

Юлія Харкевіч, намеснік дырэктара па арганізацыі гледчага:

— Спраўды, у будынку тэатра, якому больш за 35 гадоў, праводзіцца рамонт даху. Дзякуючы дапамозе Міністэрства культуры гэтая работа пачалася планова, і змовае надвор'е не перашкоджаць якасму яе выка-

"К" у рэгіёнах

20 снежня ў Віцебскай абласной бібліятэцы адбылася сустрэча з галоўным рэдактарам рэдакцыі газеты "Культура" РВУ "Культура і мастацтва" Аляксандрам Крываносам. На сустрэчы прысутнічалі кіраўнікі ўстановаў культуры Віцебскай вобласці: бібліятэчныя спецыялісты, клубныя і музейныя работнікі, прадстаўнікі тэатральнай сферы.

Начальнік ўпраўлення культуры Віцебскага абласнага кансультанта Пётр Падгурскі, прадстаўляючы госяця, адзначыў, што культура з'яўляецца сур'ёзным фактарам, які цэментуе грамадскасць, таму газета з такой назвай мае і місію, і адказнасць перад чытацкай аўдыторыяй.

Газету на Віцебшчыне ведаюць, чытаюць і шануюць.

КУЛЬТУРА ШТОДНІШНЯЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусі.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусі.
Галоўны рэдактар — КРЫВАНАС Аляксандр Палічэўскі **адказны скартэр** — КЕЦЕН ПАЦЮЛІЦАВА **рэдактар аддзялення** — АЛЕКСАНДРАВА Аляксандра **рэдактар**: Зміцер ЮРКЕВІЧ, Надзея БУНЦІВІЧ, Надзея КУДРЭЙКА, Антон РУДАК, Павел САЛАЎЕЎ, Ілья СВІРНЫ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, **спецыяльны карэспандэнт**: Пётр ВАСІЛЕЎСкі, **мастацкі рэдактар** — Наталія СВЯЦІ.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрес раэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4, п. 1. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Раекламы адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавчская ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Ч. 4, п. 1. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштарны адрас (адрас паштарту, дату выдання, кім і калі выдадзены паштарт, асабісты нумар), асобныя месца працы, заротны адрас.
Аўтарскія рукіпісы не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2021. Наклад 2685. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падпісана ў друку 10.12.2021 ў 18.00. Замова 3156.
Рэдакцыйна-выдавчская ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1.
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

Увага! Аб'ява!*

Установа адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў" аб'яўляе конкурс на замшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу:

- загадчык кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва;
- загадчык кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання;
- загадчык кафедры кінатэлеаператарства;
- загадчык кафедры жывапісу;
- дацэнт кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва;
- выкладчык кафедры тэорыі і гісторыі дызайну.

Тэрмін падач заяў — адзін месяц з дня агульківання аб'явы.

Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара акадэміі на адрас: 220012 г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адрас кадраў, тэлефон: 366-93-41.

нанню. Асноўнаму навагодняму спектаклю "Чараўны хлопчык", а таксама іншым пастаноўкам рамонт даху не замінае.

■ — **Навагодняя дабрачынная акцыя "Нашы дзеці" праходзіць з 14 снежня 2021 года па 14 студзеня 2022 года. У гэты час ва ўсіх рэгіёнах краіны ў дзіцячых інтэрнатах, дамах сямейнага тыпу, бальніцах прайдуць урачыстыя канцэрты. А як да правядзення акцыі гатовы ў Магілёўскай вобласці?**

Наталія Пушнова, намеснік начальніка ўпраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама:

— Для асаблівых дзетак традыцыйна арганізаваны абласны марафон "Сагрэем дзіцячыя сэрцы", які стартаваў 1 снежня на базе "Магілёўскага абласнога тэатра лялек". 17 снежня ў рамках названай акцыі ў Магілёве адбылася цырымонія запальвання агнёў на галоўнай блычы вобласці. 18 снежня ў парку ў Падніколі адкрылася інтэрактыўная пляцоўка "Казачны дом Дзеда Мароза". 20 снежня ў магілёўскім Палацы грамадзянскіх абрадаў у 11 раз прайшоў Кадэці баль. 23 снежня ў Палацы культуры вобласці прайшоў абласны Навагодні баль, у якім прымалі ўдзел 50 юнакоў і дзяўчат — пераможцаў алімпіяд, конкурсаў, спартыўных спаборніцтваў. 25 снежня ў парку ў Падніколі адбудзецца гарадское сямейнае свята "Чараўніцтва ў навагоднім парку". Упершыню ў вобласці ў кінатэатры "Чырвоная зорка" 24 і 25 снежня адбудзецца інтэрактыўны мультымедычны спектакль "Школа чараўнікоў". 28 снежня ў Касцюковічах у рамках навагодніх мерапрыемстваў адкрыецца новы Раённы цэнтр культуры. 29 снежня на базе Палаца культуры вобласці адбудзецца свята для дзяцей з усёй вобласці. Рэзідэнцыі Дзеда Мароза будуць працаваць у Бабруйскім, Горацкім, Клічаўскім, Касцюковіцкім, Хоцімскім раёнах. У Чавускім раёне пройдзе калядны кірмаш "Да нас грукіе Новы год".

**Падрыхтаваў
Павел САЛАЎЎ**

Да імён найбольш таленавітых журналістаў ставяцца з павагай. Разам з тым было выказана пажаданне, каб на старонках "Культуры" размяшчалася больш матэрыялаў кразнаўчага характару, анансаваліся культурныя мерапрыемствы рэгіёна, больш маштабна пісалася пра людзей культуры з глыбінкі.

Аляксандр Крыванос раскажаў аб газеце "Культура" і яе структуры, акцэнтаваў увагу на змесце некаторых рубрык, растлумачыў сутнасць сучаснай работы журналістаў і актуальнасць пытанняў, якія ўзнікаюць на старонках газеты, падзяліўся перспектывамі развіцця выдання і ў цэлым устаноў РВУ "Культура і мастацтва".

Бакі абмяняліся планами аб далейшым фармаце больш шырокага ўзаемавыдагнага супрацоўніцтва і мэтанакіраванай рабоце.

Значныя юбілеі, форумы адмыслоўцаў у афлайн і ў Сеціве, новыя тэхналогіі ў новых абставах — чым запомніўся 2021 год у галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны?

Палац Сапегаў у Ружанах.

Антон РУДАК

Новы час і рух наперад

З шэрагу здзейсненага

У шэрагу важных круглых дат сёлета, вядома, вылучалася павышанай увагай 80-годдзе пачатку Вялікай Айчыннай вайны. Не выпадкова, што асноўныя памяtnыя мерапрыемствы, прысвечаныя ўшанаванню гэтай даты, прайшлі ў Брэсце — на зямлі, якая першай прыняла ў 1941 годзе ўдар гітлераўскіх захопнікаў. А ў верасні тут урачыста адзначалася таксама і 50-годдзе Мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць-герой", які з гэтай нагоды быў узнагароджаны ордэнам Францыска Скарыны.

2021 год, абвешчаны Годам народнага адзінства, адзначыўся таксама цэлым шэрагам мерапрыемстваў і праектаў, скіраваных на ўшанаванне памяці аб падзеях міжваеннага перыяду ў Заходняй Беларусі і яе далучэння да БССР у 1939 годзе. Сёлета 17 верасня ў краіне ўпершыню адбылося адзначэнне Дня народнага адзінства — да гэтай даты, між іншага, былі прымеркаваныя круглыя столы на базе Нацыянальнага гістарычнага музея і агульнарэспубліканскі выставачны праект, а таксама ўрачыстае адкрыццё абноўленага мемарыяла на месцы канцэнтрацыйнага лагера ў Бяроза Брэсцкай вобласці, які дзейнічаў у 1934—1939 гадах, і прысвечанай яму музейнай экспазіцыі ў колішнім лагерам у Косаве. Апошнімі месяцамі года таксама былі адзначаныя такія важныя юбілеі, як 100-годдзе Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і 130-годдзе з дня нараджэння Максіма Багдановіча.

Ёсць у рэстаўрацыі пачатак...

Сёлета працягваліся рэстаўрацыйныя работы ў Спаса-Праабражэнскай царкве ў Полацку, неагатычным палацы Пуслоўскіх у Косаве Івацэвіцкага раёна, палацы Булгакаў у Жылічах, што ў Кіраўскім раёне, колішнім корпусе кляшара базільянаў і палацы Сапегаў у Ружанах Пружанскага раёна, комплексе былога калегіума езуітаў у Юравічах Калінкавіцкага раёна. Зробленыя першыя крокі па аднаўленні касцёла Унебаўзяцця Найсвяцейшай Дзевы Мары ў Будславе пасля наступстваў пажару, які адбыўся ў храме ў маі гэтага года.

Палац Пуслоўскіх у Косаве.

Выстава на Форуме рэстаўратараў культурнай спадчыны.

Была здзейсненая рэстаўрацыя фасадных роспісаў унікальнага помніка ранняга барока ў Беларусі — касцёла Божага Цела ў Нясвіжы, дзе ципер працягваецца добраўпарадкаванне крыпты. Адбыліся работы па кансервацыі з рэстаўрацыяй фрагментаў замкаў XIV стагоддзя ў Навагрудуку і Крэве Смаргонскага раёна, рэстаўрацыі і прыстасаванні пад гісторыка-археалагічны музей Старога замка ў Гродне, дзе напрыканцы года была адкрытая музейная экспазіцыя. Музефікаваная была і адна з вежаў замка ў Гальшанах, што ў Ашмянскім раёне.

У верасні ўпершыню адбыўся Форум рэстаўратараў культурнай спадчыны, у рамках якога былі прадманастраваныя прадукцыя, інжынерныя расшэнні, работы і паслугі прадстаўнікоў праектных арганізацый і вытворцаў будаўнічых матэрыялаў для рэстаўрацыйных і аднаўленчых работ, зладжаныя майстар-класы і спаборніцтвы малалых спецыялістаў-рэстаўратараў у галінах манументальна-дэкаратыўнага мастацтва і рэстаўрацыі жывапісу, а таксама рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ па цаглянай муроўцы.

Бібліятэкі без межаў

У лютым Нацыянальная бібліятэка Беларусі ўрачыста прэзентавала Дзяржаўны рэестр кніжных помнікаў Рэспублікі Беларусь — базу дадзеных аб найкаштоўнейшых артэфактах кніжнай спадчыны краіны, якая ципер даступная ў Сеціве на партале Нацыянальнай бібліятэкі па адрасе kr.nlb.by. Дзякуючы ёй кожны ахвочы можа бліжэй пазнаёміцца з найбольш выдатнымі альбо самастойна паўдзельнічаць у стварэнні іх максімальна поўнага спісу.

А ў кастрычніку ў Нацыянальнай бібліятэцы адбыўся VIII Міжнародны кангрэс "Бібліятэка як феномен культуры", які сёлета быў прысвечаны абмеркаванню досведу, набытага бібліятэкамі ва ўмовах пандэміі, а таксама новым магчымасцям і расшэнням, звязаным з нязвыклымі і раней невядомымі абставінамі і выклікамі. Асабліва ўвага была нададзена пытанню выкарыстання лічбавых тэхналогій і прадстаўлення чытачам доступу да анлайн-рэсурсаў.

Не губляючы кантактаў з землякамі

Вялікая ўвага надавалася сёлета ўзаемадзеянню з дыяспарамі і клопату аб нашых суайчынніках за мяжой. У лютым у Мінскім храме-помніку ў гонар Усіх святых адбыўся круглы стол "Новыя формы работы рэгіёнаў Рэспублікі Беларусь з грамадскімі аб'яднаннямі беларусаў замежжа", прысвечаны актыўнасці супрацоўніцтва ўстановаў культуры рэгіёнаў з беларускай дыяспарай.

А ў лістападзе ў Беларусі адбылася стажыроўка прадстаўнікоў творчых калектываў і грамадскіх арганізацый беларусаў замежжа, арганізатарам якой традыцыйна выступіў Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур. Сёлета ў ёй узялі ўдзел трыццаць чалавек з Расіі, Казахстана, Латвіі, Эстоніі, Украіны, Узбекістана і Італіі. Адбыліся выезды ў рэгіёны — у Маргілёў, Ракаў і Івянец, падчас якіх землякі здолелі бліжэй і глыбей азнаёміцца з культурным жыццём краіны.

Новыя далягледы

Своасоблівым фінальным акордам года ў сферы захавання і папулярызацыі гісторыка-культурнай спад-

чыны і развіцця музейнай справы зрабілася ўрачыстае адкрыццё 17 снежня двух новых карпусоў музейнага квартала, які ствараецца ў сталіцы на базе Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. У адрастаўраных будынках па вуліцах Карла Маркса, 24 і Кірава, 25 размясціліся рэстаўрацыйныя майстэрні, навуковая бібліятэка і архіў, сувеніры магазін, кавярня і, вядома ж, выставачныя залы, што дазволіць істотна пашырыць экспазіцыю музея. Значна палепшылася матэрыяльна-тэхнічная база рэстаўрацыйных майстэрняў, што, па сутнасці, закладвае падмурк для развіцця на базе музея буйнога рэстаўрацыйнага цэнтру. Акрамя майстэрняў у рэстаўрацыйным корпусе размешчаныя восем новых фондасховішчаў, абсталяваных спецыяльнымі сістэмамі захоўвання музейных прадметаў і калекцый.

У толькі што адкрытым выставачным корпусе музея ўжо дзейнічаюць дзве новыя выставы. На

першай з іх, што мае назву "Вырававаны мастацкі каштоўнасці", прадстаўлены творы старажытнабеларускага, рускага і еўрапейскага мастацтва XVII–XX стагоддзяў са збораў музея, якія прайшлі рэстаўрацыю на працягу 2010–2021 гадоў. Гэтыя творы беларускага іканапісу, алтарнага жывапісу, скульптуры і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, дастаўлены ў музейныя сховішчы з экспедыцый, як правіла, знаходзіліся ў цяжкім стане захаванасці, бо былі знятыя з гарышчэй храмаў, закінутых званіц, сутарэнняў касцёлаў. Прайшоўшы пачатковую кансервацыю, многія з іх гадамі чакалі сваёй чаргі на паўнацэнную рэстаўрацыю, якая ципер зрабілася магчымай. А на выставе "Рух зямлі" прадстаўлены творы з калекцый беларускага мастацтва XX–XXI стагоддзяў, прысвечаныя тэме вобразаў нашай радзімы. Тут можна пабачыць работы такіх выдатных майстроў, як Міхась Філіповіч, Гаўрыіл Вашчанка, Май Данцыў, Мікалай Селяшчук, Валерый Шкаруба, і многіх іншых. Абедзве выставы будуць працаваць да 13 лютага наступнага года.

Сімвалічна, што акурата напруэданні адкрыцця новых карпусоў у музеі прайшла выстава, прысвечаная 100-годдзю Віленскага беларускага музея імя Івана Луцкевіча, які фактычна з'яўляўся першым беларускім нацыянальным музеем, дзе была зроблена спроба сабраць і прадманастраваць найлепшыя артэфакты беларускай мінуўшчыны і творы нацыянальнага мастацтва — такая сабе дэманстрацыя перамясці пакаленняў у айчыннай музейнай справе і сферы захавання гісторыка-культурнай спадчыны ўвогуле. Новы час нясе новыя выклікі — рух наперад працягваецца.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

САЙТЫ Ў ДАПАМОГУ

Змаганне не толькі за рэальнага, а і за віртуальнага глядача — мабыць, асноўная ці адна з асноўных задач кожнага абласнога драматычнага тэатра. Менавіта падобнае ўражанне складалася ў мяне пасля наведвання сайтаў абласных тэатральных устаноў Беларусі.

Напрыклад, на сайце Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра пад рубрыкай “Любімыя спектаклі анлайн” у красавіку бягучага года глядачам прапанавалі паглядзець шэраг пастановак у віртуальным фармаце. Кожны ахвотны мог запытаць праз інтэрнэт 3 рублі і атрымаць спасылку для прагляду дзіцячага спектакля “Слання і месяц” або за 5 рублёў — спектакля 1997 года “Панначка”.

А вось у Магілёўскім абласным драматычным тэатры, як адзначыў намеснік дырэктара ўстановы Андрэй Галенка, сёння адбываецца мадэрнізацыя і абнаўленне сайта.

— Робім сайт з улікам спецыфікі сваёй работы, — кажа Андрэй Галенка, — і пераважна на сваіх сілах. А для размяшчэння рэкламы, навін, анонсаў, афішы нашых спектакляў актыўна выкарыстоўваем сацыяльныя сеткі. Там, у сацсетках, мы пастаянна прысутнічаем і бачым па каментарыях і праглядах, што нас чытаюць і цікавяцца нашай дзейнасцю.

Як кажа намеснік дырэктара, у тэатры выконваюць усе рэкамендацыі Міністэрства аховы здароўя ў сувязі з распаўсюджаннем вірусных інфекцый, захоўваюць сацыяльную дыстанцыю, просяць наведвальнікаў насіць маскі. Таксама Андрэй Галенка дадаў, што ў тэатры на сёння 72 працэнты супрацоўнікаў, якія падлягаюць вакцынацыі, ужо прайшлі неабходны курс прычэпак.

На жаль, у кастрычніку-лістападзе адбылося заўважнае скарачэнне наведвальнасці спектакляў Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра. Таму сёння “змаганне” за глядача выходзіць на новы ўзровень.

— У наступным годзе ў нас запланавана да паказу 11 пастановак, — кажа галоўны рэжысёр тэатра Таццяна Пашай. — Гэта пераважна класіка — беларускія, рускія і замежныя спектаклі, якія вытрымалі выпрабаванне часам. Будзем арыентавацца на траўніны сямейнага прагляду, на пастановкі, якія цікавыя не толькі дарослым, але і дзецям. Спадзяемся, што гэта прывябіць да нас наведвальнікаў.

Так, па словах Таццяны Пашай, у 2022 годзе магілёўчане ўбачаць спектакль па п’есе Кандрата Крапівы “Хто сміецца апошнім”, пастановкі “Прымакоў” Янкі Купалы, “На всякаго мудраца доволі проста” Аляксандра Астроўскага і некалькі іншыя.

— Што да 2021 года, дык сёлета мы актыўна заікавалі нашых глядачоў адметнымі імпрэзай, — дадае Таццяна Пашай. — Напрыклад, заслужаны артыст Васіль Галец разам з музыкантамі нашага аркестра ў красавіку зладзіў прэм’еру

Спектаклі не толькі анлайн, або Чаму глядачы грыміраваліся?

Айчынныя абласныя драмтэатры: афішы ў сацсетках, платныя прагляды віртуальных пастановак і новыя п’есы для кожнага

Не сакрэт, што сённяшняе эпідэміялагічная сітуацыя не надта спрыяе таму, каб у айчынныя тэатры прыходзіла столькі ж людзей, як і да распаўсюджвання Covid-19. Усё гэта вымушае абласныя драматычныя тэатры Беларусі актыўна пазіцыянаваць сябе ў сацыяльных сетках, ладзіць анлайн-спектаклі (у тым ліку і за грошы), а таксама шукаць новыя шляхі для прыцягнення ўвагі аматараў Мельпамены. Пра ўсё гэта ды пра многае іншае дазналася “К”, патэлефанаваўшы ў рэгіянальны тэатральны ўстановы культуры.

ўстанове ўпершыню. Дзеянне разгорнецца ў тэатральнай гасцеўні, па сюжэце будзе залезнічаны і ўнутраны дварык тэатра з устаноўленай там навагодняй ёлкай. Праграма стане вячэрняй і расцягнецца прыкладна на 1,5-2 гадзіны ў залежнасці ад таго, як будзе развівацца сінарый дзеі. У адной гульні можа прыняць удзел не больш за 16 чалавек.

“К” загалчык літаратурнай часткі Таццяна Князева. — Спектакль зроблены па матывах кнігі Бернара Вербера “Сардэчна запрашаем у рай”, а яго пастановкай кіраваў рэжысёр Дзмітрый Нупрэйчык.

Таксама ў Маладзечне сёлета паказалі спектакль “Сёстры Дастаеўскія”, рэжысёрам-пастаноўчыкам якога выступіў Валерый Анісенка. Гэты гістарычны дэтэктыў з элементамі меладрамы быў пастаўлены да 200-годдзя з дня нараджэння Фёдара Дастаеўскага. А яшчэ

кія навіны пра тым ці іншыя імпрэзы перамяжоўваюцца з віншаваннямі артыстаў з днём нараджэння, шматлікімі фотаздымкамі спектакляў і цікавымі анонсамі. Натуральна, так робяць і іншыя абласныя драмтэатры краіны на сваіх старонках у сацыяльных сетках, напрыклад, Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа.

— Так, мы рэкламуем свае спектаклі, змяшчам у сацыяльных сетках афішы, дэманструем фоты з нашых спектакляў, — кажа намеснік дырэктара па арганізацыі глядача ўстановы культуры Юлія Харкевіч. — Надай проста не можа быць — сёння

Падчас спектакля “Чароўны хлопчык” Нацыянальнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа.

Анлайн-спектакль “Слання і месяц” ад Гродзенскага абласнога драмтэатра.

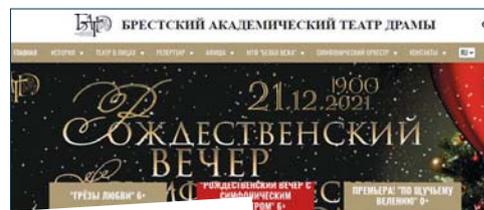
“Навагодняя мафія” ад Магілёўскага абласнога драмтэатра.

Сцена са спектакля “Варвара-краса” Гомельскага абласнога драмтэатра.

ўсе госці маглі зрабіць сабе фоты на памяць.

Да таго ж цяпер Магілёўскі драмтэатр актыўна рыхтуецца да навагодніх і каляндных свят. Напрыклад, кожны можа стаць удзельнікам навагодняй шоу-гульні з дэтэктыўным сюжэтам, якая распачаецца ў тэатры з 24 снежня. Падобная эксперыментальная гульня, па словах Таццяны Пашай, праводзіцца ва

Сцена з будучага спектакля “Удачи... і наступны” Мінскага абласнога драматычнага тэатра.

Галоўная старонка сайта Мінскага абласнога драмтэатра.

20 ГАДОЎ НА СЦЭНЕ

Цікавасткамі завабіваюць аматараў Мельпамены і ў Мінскім абласным драматычным тэатры. Так, у студзені 2022 года ў Маладзечне пакажуць спектакль “Удачи... і наступны”.

— Гэты спектакль у Беларусі яшчэ не прэзентавалі, ён, можна сказаць, унікальны, а ягоная тэматыка, спадзяюся, вельмі зацікавіць глядача, — адзначыла

ў Мінскім абласным драматычным тэатры паглядзелі “Вечар” па відэамай драме Аляксея Дударова. Гэтая п’еса, да слова, ідзе ў тэатры ўжо 20 гадоў з адным і тым жа складам актёраў — галоўныя ролі нязменна граюць Алена Рахмангулава, Алех Чэчанюў і Віктар Багушэвіч (былы актёр МАДТ, які цяпер працуе ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі), і не губляе сваёй актуальнасці і запатрабаванасці ў мясцовага глядача.

Маладзечанцы вельмі актыўна “шчыруюць” у сацыяльных сетках, дзе шматлі-

пра навінкі глядаць даведвацца пераважна з інфармацыі, размешчанай у інтэрнэце.

Праўдзільны актыўнаць супрацоўнікам Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа змушае само жыццё. Па словах Юліі Харкевіч, калі ў верасні-кастрычніку тэатральныя пастановкі наведвала многа людзей, дык цяпер, у канцы восені і зімой, назіраецца зніжэнне колькасці аматараў тэатральных пастановак. Але, магчыма, падчас навагодніх і каляндных святочных мерапрыемстваў, якія будуць ладзіцца ў тэатры, гасцей у тэ-

Галоўная старонка сайта Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы.

атры з'явіцца болей. Прынамсі, кіраўніцтва тэатра на гэта вельмі спадзяецца.

ТРАДЫЦЫЯ СТРАЦІЛАСЯ?

На новыя пастановкі спадзяюцца і ў Гомельскім абласным драматычным тэатры.

— Праўда, сёлётнія прэм'еры ў нас прайшлі не так ярка, як хацелася б, але яны адбыліся і ўдаліся, — адзначае “К” дырэктар установы Сяргей Гульчын. — Пастаянныя абмежаванні, праца ў складаных умовах, неспрыяльная эпідэміялагічная сітуацыя — усё гэта, канешне, уплывае і на актёраў, і на глядачоў. На мой погляд, за гэтыя два гады, калі мы жылі ў ўмовах распаўсюджвання Covid-19, мы, бадай, страцілі традыцыю наведвання тэатраў. І асабліва шкада, што сталыя людзі — нашы асноўныя глядачы і прыхільнікі тэатральных пастановак — цяпер таксама да нас калі і завітаюць, дык не так часта, як звычайна.

Сярод дасягненняў мінулага сезона Сяргей Гульчын называе ўдзел у Міжнародным тэатральным фестывалі ў расійскай Рязані “Свіданія на Тэатральнай”.

— Тое, што мы ўвогуле змаглі выехаць туды і прадэманстраваць свой спектакль на разанскай сцэне — гэта безумоўны поспех і вялікая ўдача, — кажа кіраўнік тэатра. — Бо, як вядома, граніцы цяпер пераважна закрытыя, таму пра тых шматлікіх замежных гастролі і паездкі на тэатральныя імпрэзы, якія ў нас былі раней, застаецца толькі марыць.

Таксама расказаў Сяргей Гульчын і пра тое, што сёлета на 93-ім годзе жыцця адышоў у вечнасць заслужаны артыст БССР, артыст Гомельскага абласнога драмтэатра з 1954 года Фёдар Іваню. За час працы Фёдар Мікалаевіч стварыў у тэатры больш за 200 адметных роляў, якімі захапіліся глядачы і калегі.

Акрамя таго, сёлета ў тэатры ўрачыста адзначалі юбілей нацыянальнага тэатра адбыўся спектакль “Візіт Старой Дамы” Фрыдрых Дзюрэнмата і юбілейны вечар народнай артысткі. Актрысу павіншавалі першы намеснік міністра культуры Беларусі Валерый Грамада, прадстаўнікі абшчынаў, калегі і прыхільнікі.

Як бачна, кожны тэатр Беларусі нават у неспрыяльных эпідэміялагічных умовах працуе з поўнай аддачай. Нехта ўзаемадзейнічае з глядачамі праз паказ анлайн-спектакляў, хтосьці павялічвае колькасць новых пастановак і прэм'ер. Шляхі моцны быць розныя, але галоўнае, што абласныя драмтэатры не спыняюцца ў сваім развіцці, пошуку новага і ідуць у нагу з часам, выкарыстоўваючы найноўшыя інтэрнет-тэхналогіі для больш шырокага ўзаемадзеяння з глядачамі. Бо, як вядома, згубіць глядачоў, які і сямроў, — вельмі лёгка, значна цяжэй, чым зававаць іх прыязнасць і прыхільнасць да сваёй асобы.

Сядзіба на старых падмурках

Як аднаўлялася спадчына Напалеона Орды...

Напрыканцы года, 26 лістапада, ва ўрочышчы Чырвоны Двор блізу Варацэвічаў адбылося ўрачыстае адкрыццё адноўленай сядзібы-музея славутага беларускага мастака Напалеона Орды. Сёння мы распавядзем нашым чытачам пра тое, як аднаўлялася сядзіба і што сёння можна ўбачыць у Чырвоным Двары.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Сённяшні выгляд сядзібы, 2021 год.

Сядзіба ў 2018 годзе.

Напалеон Орда, без сумневу, знавава асоба для Беларусі. Выдатны мастак, таленавіты кампазітар і музыкант, літаратар і грамадскі дзеяч — гэта ўсё пра яго. Сёння, калі лік мастацкіх выстаў і пленэраў, канферэнцый і публікацый, прысвечаных Напалеону Орду, ідзе на дзясяткі, калі ёсць Іванаўская дзіцячая мастацкая школа, якая носіць яго імя, а таксама ў многіх гарадах Беларусі вуліцы Напалеона Орды, калі ёсць помнікі і памятныя знакі, памятная манета Нацбанка і паштовы блок ад Беларусі, нам можа падацца, што яго папулярнасць заўсёды была такой. Але няцяжка паверыць (затое лёгка правярць), што яшчэ ў 1970-х гадах ім цікавіліся лічаныя адзінкі даследчыкаў. Аднак менавіта дзякуючы ўвазе да мастака з боку навукоўцаў Адама Мальдзіса, Міхаіла Кацэра і Леаніда Дробава і іх паслядоўнікаў Рыгора Сыраваткі, Належэ Раманюк і многіх іншых пайшоў з гары першы каменьнік. Што, у рэшце рэшт, прывяло да заканамернай з'явы — аднаўлення сядзібы на старых падмурках.

Творчому спадчыну Напалеона Орды як мастака складала больш за 1150 малюнкаў, на якіх ён па-майстэрску, амаль з фатаграфічнай дакладнасцю зафіксаваў нашу страчаную спадчыну — сядзібы, палачы і замкі, а таксама памятныя мясціны. І не толькі з беларускіх земляў (беларуская се-

драваў ён па ўсёй тэрыторыі былой Рэчы Паспалітай, а яшчэ і па Еўропе. Музычная спадчына Орды сціпла, гэта больш за 20 мазурак, паланэзаў, вальсаў, рамансаў, песень і інш. Доўгі час жывучы ў Парыжы, завёў ён знаёмства, у прыватнасці, з кампазітарамі Фрэдэрыкам Шапэнам, Ферэнцам Лістам, Джузэпэ Вердзі, а таксама з літаратарамі Анарэ дэ Бальзакам, Стэндалем і з земляком Адамам Міцкевічам. Ён, які ў Орда, апынуўся ўдалечыні ад Бацькаўшчыны вымушана.

Дарэчы, сядзібы яшчэ двух славутых беларусейцаў, Адама Міцкевіча (Завоссе) і Тадэвуша Касцюшкі (Марачоўшчына-Косава), адноўленыя з нуля і не ў малой ступені абавязаны тым малюнкам, якія пакінуў у сваім “Беларускім” альбоме Напалеон Орда.

АД РАСКОПАК ДА ўРАЧЫСТАГА АДКРЫЦЦЯ

У 2004 годзе археолаг Валянцін Собаль пад эгідай Акадэміі навук Беларусі правёў раскопкі на месцы сядзібы Ордаў ва ўрочышчы Чырвоны Двор. Высветлілася, што дом быў прыкрыты гонтай, драўляны і атынкаваны (як, я мяркую, і сядзіба Рэйтанаў у Грушаўцы). Было ў ім 16 пакояў, і толькі дзве кафляныя печы. Археалагічныя знаходкі не далі сенсацыйных

вынікаў, але цікавага матэрыялу было сабрано нямала (калекцыі цэглы, кафлі). Тая інфармацыя дала магчымасць распачаць працу па стварэнні праектаў рэканструкцыі сядзібы Ордаў. Дарэчы, у XIX стагоддзі (1835 годзе) у сядзібны комплекс уваходзілі, акрамя дома, стайня, хлёў, свіран, бровар, саладоўня, конны млын, лядоўня, кухня, гумно, будынак для сушкі вішань і многае іншае. А яшчэ быў велізарны сад з сотнямі плодовых дрэваў. То-бок гэта быў тыповы маёнтак сярэднезаможнай беларускай шляхты. Магчыма, нешта з гаспадарчых пабудов будзе адноўлена, але і на час імпрэз пераўтвараюцца ў выставачныя і канцэртныя залы.

Пакуль ішлі раскопкі, выдатны мастак і стваральнік некалькіх музейных светлай памяці Уладзімір Капшай разам з творчай архітэктурнай майстэрняй выканаў будаўнічы макет і праект першай чаргі рэканструкцыі былой школы. Так нарадзіўся раённым музейны комплекс імя Напалеона Орды ў вёсцы Варацэвічы. Ён сёння ўключае ў сябе мастацкую галерэю і невялічкі музейчык, які быў пабудаваны ў 2016 годзе.

У 2005 годзе на чарговай сесіі Генеральнай асамблеі UNESCO 200-гадоваму юбілею Напалеона Орды быў унесены ў спіс 63-х памятных дат планеты 2007 года. Што, вядома, не магло не адбіцца на далейшай папулярнасці імя славутага мастака ў Беларусі. А ў 2009 годзе ў Чырвоным Двары пачало-

ся аднаўленне сядзібы. З-за праблем з фінансаваннем з мясцовага бюджэту працы ішлі не так хутка, як хацелася. Часам перапыняліся.

Былі і пытанні па якасці прац. Напрыклад, на некаторых старых здымках у Сцеўне можна было заўважыць, як “уздыблася” гонта пакрыцця даху. Вядома ж, арыгінальную гонту, такую, якой яна была ў часы Напалеона Орды, сёння не вырабляюць. На замену ёй прыйшло нешта сярэдняе паміж гонтай і дранкай, якая толькі здаля можа падмануць пільнага глядача, ды і тое сваім прыгожым шэрым колерам.

Значная частка прац была скончана да 2019 года. І толькі дзякуючы таму, што ў 2019 годзе на завяршэнне будаўніча-мантажных прац быў атрыманы грант Фонду Прэзідэнта па палітрымцы культуры і мастацтва (824 тысячы рублёў), удалося ўвасобіць праект у жыццё. За кошт сродкаў мясцовага бюджэту і спонсарскай дапамогі была праведзена музеефікацыя.

На сённяшні дзень адноўленыя інтэр'еры ў 12 з 16 пакойчыкаў сядзібы. У іх размешчана антыкварная мэбля, якая перадае атмасферу шляхецкай культуры і побыту. Для часовага экспанавання мінскай калекцыянер Мікалай Сечка прадаставіў музею больш за 75 прадметаў. Частка з іх набыта дырэкцыяй комплексу.

Наведвальнікі сядзібы-музея чакаюць сустрэчы з працоўным кабінетам-майстэрняй Напалеона Орды, асобным пакоем з партрэтамі ролу Ордаў (партрэтная), пакойчыкам маці мастака Юзэфы з Бутрымовічаў (Бутрымовічы — род, які выдзіў свой радавод ад часоў князя Вітаўта). Ёсць і пакойчык плямёнчыны мастака Алены Скірмунт, якая стала выдатнай мастачкай, скульптарам і медальерам.

Будуць у сядзібе яшчэ бібліятэка, гасцёўня, дзіцячы пакой, працоўны кабінет, парадная і абедзенная залы і — куды ж без яе ў шляхецкай сядзібе — балная зала. Дарэчы, з рэстам цікавасці (ці аднаўленнем гістарычнай памяці) да шляхецкай культуры — не думаю, што яна будзе пуставаць. Думаю, што сядзіба стане выдатным месцам для правядзення канферэнцый і рознага кшталту вечарын. І, вядома ж, будзе карыстацца вялікім поштытам у турыстаў, не толькі беларусаў, якія былі першымі наведвальнікамі адноўленай сядзібы.

Дарэчы, наваселле супала з чарговым юбілеем Напалеона Орды — 215-годдзем з дня нараджэння. І з гэтай нагоды ў мясцінах Напалеона Орды плануецца святкованыя мерапрыемствы. Аб іх мы абавязкова распавядзем нашым чытачам у лютым 2022-га.

Засталася толькі павіншаваць з падзеяй і падзякаваць усім тым, хто ў розны час спрычыніўся да вяртання Напалеона Орды на Бацькаўшчыну і справы аднаўлення яшчэ адной знакавай для Беларусі сядзібы!

Фота з сайту газетны “Янэйскі край”
Фота Сяргея ПІЛЬКЕВІЧА, Planeta BELARUS

На тле агульнасусветнага спаду наведвальнасці ўстаноў культуры, звязанага з пандэміяй, тыя натоўпы глядачоў, якія рэгулярна даводзіцца бачыць у Палацы мастацтва, выдаюць на сапраўдную сенсацыю. Пагатоў ёсць з чым параўноўваць. Быў час, калі паўсотні глядачоў за дзень там лічылі неблагім показчыкам. Цяпер жа ў будні вялікія выставы ў найбуйнейшай галерэі краіны прыцягваюць каля 500 наведвальнікаў, а ў выходныя гэты лік павялічваецца недзе ўтрая. Прычым публіку не спыняе нават дастаткова высокі кошт квіткаў.

Як завабіць на мастацкую выставу больш людзей, чым прыходзіла раней у Палац на камерцыйныя — коцікаў альбо мёду? І чаму ў наш няпросты век мінчукі раптам зацікавіліся сучасным беларускім мастацтвам? Пра гэта мы гутарым з першым намеснікам старшыні Беларускага саюза мастакоў, мастацтвазнаўцай Наталляй ШАРАНГОВІЧ.

Ілья СВІРЫН

Без коцікаў і мёду, або Прыярытэт вяршыні піраміды

— Я сама часцяком прыязджаю паназіраць, што робіцца ў Палацы, — кажа суразмоўца. — І сапраўды, недзе пасля трох папаўдні публікі там заўсёды багата. Пераважна — моладзь. Гэта запэўнівае мяне ў тым, што мы рушым у верным напрамку. Значыць, у Палацы сёння віруе жывое мастацтва. Можна, яно не настолькі высакадумнае і канцэптуальнае, як камусьці б хацелася. Але яно сапраўднае! Моладзь адчувае, дзе ёсць гэты струмень жыцця, дзе імкнецца туды, каб спаліць смагу.

— А ў чым сакрэт такога росту наведвальнасці?

— Тут ёсць два асноўныя складнікі. Па-першае, самі выставы: іх канцэпцыя, тэма, мастакі... Скажам, фэст ArtMinsk стаў брэндам і выклікае цікавасць ужо сам па сабе. Але пры гэтым важна зрабіць з любой выставы экспазіцыйную падзею, аптымальна размясціць яе ў прасторы. І другі складнік — рэклама, якая адпавядае цяперашняму часу.

— Аднак афішы ваших выстаў я нешта асабліва і не бачыў...

— Цяпер афішы не спрацоўваюць, гэта вам пацвердзіць любы арт-менеджар. Асноўны разлік — на інтэрнэт, сацыяльныя сеткі. Там мноства водгукі, прычым не толькі добразычлівых. Гэта мяне зусім не бянтэжыць: менавіта крытыка часцяком становіцца рухавіком цікавасці. Галоўнае, што здымкамі з нашых выстаў Сеціва літаральна поўніцца.

— Сапраўды, настолькі частыя пстрычкі затвору, пэўна, нідзе больш не пачуеш. Падобна, многія з наведвальнікаў прыходзяць на выставы ў пошуках цікавага антуражу для фотасесіі.

— Я нічога благага ў гэтым не бачу. Магчыма, нехта і сапраўды абурыцца, маўляў, мастацтва — сур'ёзная рэч, а не фон для сэлфі. Але справа ў тым, што фотасесія на выставе — гэта ж таксама творчая, гульнявая форма яе ўспрымання. І тая гульня спрыяе збліжэнню з глядачом. Мастацтва павінна рэзаніраваць у душы, выклікаць водгук, хай сабе і праз іронію або простую цікаўнасць. Мы б хацелі, каб баланс паміж гульнёй і сур'ёзнасцю захоўваўся — прынамсі, за выключэннем тых выстаў, якія адлюстроў-

Наталля Шаранговіч ля арт-аб'екта.

ваюць драматычныя тэмы: вайна, Чарнобыль...

Да ўсяго, мы змянілі і фармат вернісажаў. Бо раней было як заведзена: спярша пару хвілін пайграе музыка, потым урачыстыя прамовы, потым глядачы трохі пафланіруюць па галерэі і спаквалі разыходзяцца. Наша ж задача — стварыць атмосферу творчага свята. Здрава, калі ўвесь вечар грае дыджэй або паказвае свае імправізацыі пластычны тэатр — прычым не на сцэне, а непасрэдна сярэд публікі. Файна, калі і самі мастакі робяць перформансы побач са сваімі творами. І гэтая жывая імпрэза захоплівае глядачоў. Яны ў ахвоту дзеліцца сваімі ўражаннямі ў сацсетках, іх сябрам становіцца цікава, што ж там адбываецца... Пагалоска ідзе ад чалавека да чалавека.

— Зазвычай публіка ходзіць на пэўныя імёны. Ці ёсць у нас

пазнавальныя ўсімі мастакі, якіх можна назваць зоркамі?

— Па маім назіраннях, у нашым мастацтве цяпер відавочнага лідара няма — хаця прыкметных постацей вельмі шмат. Можна, некалі і ў нас з'явіцца тыя асобы, чые персаналкі будуць прыцягваць тэма ж натоўпы, як выставы Сальвадора Далі. Але на сёння большую цікавасць выклікаюць менавіта вялікія калектыўныя праекты. Наш галоўны прынцып — каб на выставе большасць твораў была адметныя ды цікавыя. Чаму не ўсе? Ведаецца, калі мастакі разам выстаўляюцца дзве сотні мастакоў, «слабыя звёны» папросту непазнавальныя. Але агульны якасны ўзровень тых хібы паглынае, робіць іх незвычайнымі.

— Здавалася б, мастакоў у Беларусі не так і шмат. Як вам удаецца не паўтарацца?

— Мы стараемся, каб з выставы на выставу адныя і тыя

крыўдзіць мы ні ў якім разе не хочам, — гэтак і абсалютна адвязаная (у мастацкім сэнсе) моладзь. Вельмі рада, што ўдаецца іх спалучыць.

Я чым далей, тым больш упэўніваюся: насамрэч мы яшчэ вельмі слаба ведаем беларускі мастацкі ландшафт. Прыкладам, тое, што робіцца па-за МКАДам. А ў рэгіёнах ёсць шмат цікавых мастакоў.

— Наколькі яны прадстаўлены на сталічных выставах?

— У сваіх гарадах тыя мастакі варацца ва ўласным соку.

талент і адкашчыю, выдурняцца ты будзеш вельмі прыцягальна... Моладзі проста трэба давацца. Можна, трохі і працяраць, канешне. Але галоўнае — давацца.

— Трынаале «Канцэпт» прыходзіла на піці розных пляцоўках. Хаця раней здавалася, што і паўтары з гакам тысячы м'ястачавых плошчаў Палаца — гэта зашмат...

— Ды вы што, Палац — ён зусім маленькі! Многія наведвальнікі трынаале, дзе прадстаўлена 400 работ,

Уявіце: ёсць 20 або 50 аўтараў, склад якіх з года ў год не мяняецца, і ты ўжо дакладна ведаеш, што выставіць наступным разам твой калег. Таму мы паставілі сабе задачу выпяцьваць іх у Мінск любым чынам. Натхняем, забяспечваем транспартам. Гэта вельмі важна: не кожны сваім коштам здатны прывезці работы ў сталіцу.

— Ды і заўсёды мінскія пляцоўкі у вас раскрываюцца некалькімі паўтараў. Скажам, фрывольна-сэнтывментальны жывапісец Ганна Слівонычак на нядаўнім трынаале «Канцэпт» прадманастравала саркастычную серыю тэблчак-забарон...

— Мастакі раскрываюцца, таму што яны маюць такую магчымасць — толькі прыдумайце і зрабіце. Прынцып той каманды, якая працуе цяпер у Саюзе мастакоў: «Ёсць ідэя — мы падтрымаем». Многія мастакі гэтак адуці. Мы адразу ўсім казалі: прыходзьце нават з самымі вар'яцкімі задумамі — і мы паспрыяем іх рэалізацыі, калі гэта магчыма. На тым жа трынаале многія прапаноўвалі свае асобныя праекты. Прыкладам, Аляксандр Балдакоў прадставіў цэлую выставу светлавых аб'ектаў папраўдзе вышэйшага пілажыя.

Мы такія амбіцыйны адно вяртаем. Жыццё павінна быць цікавым. А творчы саюз перш-наперш павінен быць творчым. З майго пункту гледжання, вельмі важна, каб у прыярытэце былі не толькі камбінат, майстэрні і камунальныя плячкі, але менавіта творчае жыццё. Гэта самы верх піраміды.

— Сёлетні «Восенні саалон» прадставіў зусім новае, пакуль незнаёмае пакаленне мастакоў. Як вы яго адзначаеце?

— Вырасла вельмі добрае пакаленне. Гэта людзі, якія маюць адкашчыю, ведаюць, што адбываецца ў свеце, навучаныя як класічным тэхнікам, так і сучасным пышым. Яны зусім іначэй адчуваюць жыццё. У іх творах шмат тэатру, гульні, гумару. Мастацтва для іх — своеасаблівае адушыванне, у нечым — спосаб «падзівачыць». Але калі маеш

скардзілася на тое, што там зацесна. А ўсё таму, што мы не хацелі адмаўляцца ад многіх фінансавых твораў. Таму актыўна сябраем з рознымі музеямі і галерэямі, прапануем ім тыя свае выставы, якія ў Палацы не змяшчаюцца.

У дадатак прыдумалі для сябе такі фармат: робім «версію» сваіх праектаў для меншых залаў ды выпраўляем на гаспадару па рэгіянальных музеях. Паспех — адчувальны. У Магілёве нават тэрмін выставы працягнулі, аддаваць не хацелі. Мы ўсе сёння адчуваем голад на культурнае жыццё — і ў сталіцы, і за яе межамі.

Да ўсяго, у Саюзе мастакоў вельмі добрая калекцыя, якая фармавалася з 50-х гадоў і да 90-х. У ёй шмат твораў мастакоў-франтавікоў, шмат мэтраў старэйшага і сярэдняга пакалення — у тым ліку і пачынальнікаў авангарда, якія мы цяпер выстаўляем у Нацыянальнай бібліятэцы. Гэтую калекцыю мы прывозім у парадак, апісваем, каталагізуем. І, зразумела, стараемся паказваць. Вельмі важна даваць слова і тым мастакам, якіх ужо няма з намі.

— Мяркуючы па ваших выставах, цяперашні нервовы час дзюным чынам даў мастацтву добры штуршок...

— Варта нагадаць, што менавіта ў цяжкія перыяды гісторыі нараджаліся самыя цікавыя работы. Той жа супэрэматызм з'явіўся на драматычным зломе эпох. Хочацца верыць, і пандэмія ўскосна паўплывае на паўстанне чагосьці новага і вельмі цікавага. А пакуль нам трэба захаваць сябе, захаваць цікавае да творчасці і саміх сябе.

Пры ўсіх цяжкасцях, якія нас атачаюць, у мастацтва ёсць шанец захавацца, каб потым стрэліць яшчэ мацней. Хочацца, каб творчае жыццё віравала, каб неспульняна з'яўляліся новыя адкрыцці, каб яны выклікалі водгулле ў глядачоў... Калі ў галерэі не гарыць святло, бо няма ніводнага наведвальніка, — гэта самае страшнае. К

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота Сяргея
ЖДАНОВІЧА

**УВАХОДЗЬЦЕ,
КАЛІ ЛАСКА!**

Арганізацыйны бок пярэдняга мерапрыемства быў лепшым за ранейшыя. Папершае, сказаўшы назапашаны вопыт. Бо гэта быў ужо шосты такі фартэпійны конкурс у Беларусі. Дый сярод выканаўцаў на іншых інструментах падобныя спаборніцтвы міжнароднага маштабу ў нас праходзілі. Можна, не так часта ды рэгулярна, як хацелася б, але ладзіліся — і не раз. За межня ўдзельнікі адначалі і беларускае гасцінасць, добразычлівасць, і шчырую дапамогу валанцёраў.

Па-другое (і гэта насамрэч вельмі важна), змяніліся некаторыя традыцыйныя падыходы да конкурсных праслухоўванняў. У прыватнасці, сёлета больш актыўна былі скарыстаны магчымасці інтэрнэту. Конкурс займеў асобны сайт, дзе свечасова з'яўлялася ўся неабходная інфармацыя — пра ўдзельнікаў, вынікі лёсавання і кожны з тураў, прычым доступ да яе быў вольным.

Максімальна шырокімі аказаліся і магчымасці праслухоўвання ўдзельнікаў. Як ні дзіўна, але дапамагі наступствы пандэміі, прывучыўшы нас да наладжвання анлайн-трансляцый. Журі і частка публікі ўспрымалі ўсё жыццём. Астатнія заікаваліся — праз экраны манітораў. Дарэчы, трансляцыя першых двух тураў, што праходзілі ў зале Акадэміі музыкі, вялася таксама на манітор, усталяваны ў фазе гэтай навучальнай установы. Трэці тур, дзе піяністы выступалі ў сталічнай філармоніі з тамтэйшым аркестрам, таксама патрапіў у інтэрнэт. А спазніўшыся на прамы эфір ці будучы занятым у час выступленняў, можна было далучыцца да іх прагляду ў запісе. І пры жаданні пераслухаць улюбённую нанова, спасцігаючы дэталі. Адзначаю, што гэта быў паўраўдзёна якасная здымка, якая выліся з некалькіх камер, усталяваных у розных кутках залы. Гэта дазваляла не толькі бачыць агульны план, але і сачыць за рукамі піяністаў, што бывае не заўжды магчыма ў зале. Заклучны гала-канцэрт з узаапрацаваным лэўраўтатаў атрымаў тэлевізійную версію.

Такога шырокага доступу не меў ніводны наш конкурс раней. Магчыма, праз час мы прыйдзем да падобных трансляцый іншых музычных імпрэз. Боязь таго, што гэта знізіць колькасць філарманічных наведвальнікаў, беспаспэўна. Спраўды, меламаман ніколі не прамяняе жывую акусцьку на запіс, хаў і самы дасканалы. А да новых твораў і выбітных выканаўцаў класікі змогуць далучыцца новыя слухачы. Фінансавы бок пытання таксама вырашальны: сёння многія тэатры свету практы-

Стабільнасць супраць летуценнасці

Развагі пра Міжнародны конкурс піяністаў “Мінск-2021”

Конкурс прафесійных музыкантаў, а тым больш міжнародны, акадэмічны, у тры туры, — справа сур'езная. Вынікі такога спаборніцтва звычайна аказваюцца куды больш працяглымі, чым перамога ў самым нашумелым шоу. Бо тут увага назіральнікаў скіраваная не на інтрыгу, а на вызначэнне новых выканальніцкіх ідэй і асноўных тэндэнцый. Так што водгулле конкурсных баталій будзе пераследаваць нас яшчэ доўга.

куюць платныя прагляды як прамых трансляцый, так і ранейшых запісаў — нават архіўных, зробленых адной камерай.

У ПОШУКАХ “САМ САБЕ РЭЖЫСЭРА”

Высокі ўзровень сёлётнага конкурсу, як і падобных ранейшых, быў зададзены спісам твораў першага туру — у прыватнасці, наборам найвіртуознейшых эцюдаў, спраўша за якімі можна толькі добра падрыхтаваным прафесіяналам. Як справядліва заўважыў у час закрыцця конкурсу старшыня журі — народны артыст Беларусі, прафесар Ігар Алоўнікаў: “Пераможаных няма: калі б гэта быў іспыт, усім паставілі б дыягносты”.

Спраўды, выпадковых удзельнікаў не было, і гэта ставіла перад канкурсантамі галоўную мэту — прадэманстраваць не толькі ўменне спраўляцца з тэхнічнымі складанасцямі, але і, галоўнае, сваю індывідуальнасць. У выніку творчае спаборніцтва засведчыла неверагодны попыт на новую фракцыю — “піяністаў разумных”. Бо ў некаторых канкурсантаў, здавалася б, было ўсё, што трэба: добрая тэхніка, эмацыйнасць, разуменне стыляў, але пры ўсёй такой дасканаласці і “адшліфаванасці” дыяментнае слуханне ў выкананні было чамусьці ўсім некайва. Бо адсутнічала нейкая новая аўтарская думка, якую яны хацелі б данесці да слухачоў.

У тэатры за гэта адказвае каманда пастаноўшчыкаў і найперш рэжысёр, які ў му-

зычных жанрах павінен працаваць разам з дыржыёрам, чуйна праслухоўваючыся да яго пункту гледжання: ці адпавядае ўсім ягоным прыдумкам, а часам і пераінчаваням, сама музыка. У інструментальным выканальніцтве такім “рэжысёрам” можа стаць педагог, але толькі на пачатковым этапе. Бо ў далейшым музыкант будзе самастойна шукаць інтэрпрэтацыю, напайняючы яе музычным сэнсам, а не механічна агучанымі нотамі. Ці знойдзе? Залежыць ад яго самога і, у тым ліку, ад шырыні кругагляду, творчага, а не проста рамеснага пасылу — ад усяго таго, што складаецца ў інтуіцыю і атрымліваецца часцяком падсвядома.

Сярод лэўраўтатаў я вылучыла б дваіх піяністаў — “рэжысёраў”, якія, па збегу абставін, падзялілі трэцюю прэмію. Уладзіслаў Хандогій (Беларусь) захавіў з першых гукаў экспромтаў Шуберта, ператварыўшы іх у надзвычай натхнёную віньетку-імпрэвізацыю, як гэта было ўласціва кампазітару, і адначасова знайшоў у яго музыцы тэя глыбінні трагедыі, што прапучваюць многія будучыя рамантаўкаў “буры і наіскі”. Найвіртуознейшыя эцюды Шапана і Рахманінава ён сыграў амаль запар, без перапынку-адпачынку, сумеўшы імігнента пераклучыцца з аднаго стылю на іншы. А ў “Рытмах вуліцы” Галіны Гарэлавай пудоўна закінтаў не толькі знешнюю мігунню ўражанняў вачыма героя-вандроўніка, але і не менш зменлівы яго ўнутра-

ны стан. На першае месца паставіў памкненні душы, а не ўрбаністыку. І ўсё гэта — у непадзельным адзінстве музычнай драматургіі, быццам кіназдымка доўгім кадрам, без аніякіх швоў мантажу.

Валянцін Малінін (Расія) выконваў Французскую сюіту І.С.Баха на тым жа рыялі, што і астатнія творы. Але складалася ўяўленне, што піяніст грае на дзесьці прыхаваным клавесіне. Затое ў Эцюдах А.Скрабіна, быццам паўзема чараўнай палачкі, рыялі раптоўна “падмянілі”: на змену сухаватаму “шчоўканню” клавесіна прыйшла такая вытанчаная каларыстыка гуку, быццам гэта быў палёт стракна над воднай рабзіною. А ў Эцюдзе С.Пракоф’ева, што гукаў у першым туры і галаканцэрце закрыцця, панавала структурна дакладная графічная акрэсленасць.

Цікава было назіраць, як па-рознаму гукаў Першы фартэпійны канцэрт П.Чайкоўскага адразу ў трох фіналістаў. Мікіта Сіяшэнка (Узбекістан, другая прэмія) пачаў яго ўрачыта, нават памезна, з прыседам на кожную долю, ператварыўшы ў побытавае вальсаванне. Такі ж налёг жанравага спрошчвання прысутнічаў у яго і ў іншых творах. Нават рахманінаўскага Саната №2 гучала ў стылі “фонавай” музыкі, што ціха ці гучна шурчыць, раз-пораз вылае “бясколеравым” гучна эмоцыя-смайлікі, але не нясе ніякай думкі, што мела б патрэбу ў асэнсаванні.

У В.Малініна першая частка таго ж Канцэрта П.Чайкоўскага аказалася надзвычай

драматычнай, нервовай, часам нават крыку грувасткай — хіба з невялічкімі астраўкамі розуму і шчырага зачаравання. Тую ж імпульсіўнасць, нават некаторую з’едлівасць ён захаваў і ў фінале, працягнуўшы лірыка-драматычны настрой замест больш звыкллага святочнага.

Нарэшце, У.Хандогій сыграў той жа Канцэрт з такой жывой іскрай і музычным “дыханнем”, што многія (і я ў тым ліку) былі перакананы: вось яна, першая прэмія! Але на конкурсах часцей перамагае не прарыстае летуценнасць, быццам гатовая знікнуць, “парвацца”, а стабільнасць, гранітная ўпэўненасць. Гэтыя якасці напоўніцу пралэманстраваў Арсеній Мярзлоў (Расія, першая прэмія). Другі канцэрт С.Пракоф’ева ён сыграў так, што ніводзін мускул не ўздрыгнуў.

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АДМЕТНАСЦЬ ЦІ ГЛБАЛІЗАЦЫЯ?

Абавязковае выкананне беларускага твора, прынятае на гэтым конкурсе, не толькі знаёміць замежных канкурсантаў і іх атачэнне з нашай музыкой, але і адкрывае новыя грані самой нацыянальнай спадчыны, бо тая адрознасць атрымлівае сучасны шэраг розных працягненняў.

Сярод найбольш запатрабаваных у выканаўцаў твораў аказаліся “Беларускія сувеніры” Я.Глебава/І.Алоўнікава — віртуознае фартэпійнае транскрыпцыя глебаўскага твора, дзе закрэплены фальклорныя мелодыі. Андрэй Шычко (Беларусь,

спешпрыз за віртуознасць) выдатна алдуваў драматургію: ад інтэлігентнага правядзення асноўнай тэмы да нястрымана разгульнага. Яшчэ адна наша піяністка Настасся Аляксейчык палзліла п’есу на асобныя ятэйкі агульнай мазаікі, давёўшы кантраст між імі да мякы. А Сабіна Сакеева (Казахстан) падкрэсліла фальклорны пачатак, унесла ў некаторыя моманты эффект “лячленасці” — ці то дзясціна, ці то батлеечнага прадстаўлення і побач з гэтым адчування настальгіі.

Цікавае назіранне: у кітайскіх піяністаў, якія навучаліся ці яшчэ працягваюць вучыцца ў нас, выкананне беларускай музыкі атрымлівалася часам лепей, чым зварот да сусветнай класікі. У гэтым бачыцца тое ўздзеянне нашай нацыянальнай культуры і яе дыялог з кітайскай, што адбываюцца ўжывую, а не толькі на адлегласці, і тым самым плённа рухаюць далейшае развіццё мастацтва.

Дарэчы, стаўленню да сваёй нацыянальнай культуры можна было пачуцьца ў малых музыкантаў з Казахстана: яны спраўна ўключалі творы сваіх кампазітараў у другі тур, дзе прадугледжана вольная праграма. Алія Жакпарова, якая іграла “Легенду пра домбру” Нагіма Мендыгаліева, напісаную ў 1965 г., была ўзнагароджана “за лепшае выкананне твора нацыянальнага кампазітара”. А яе сучайніцка Жанна Злорнава, якая звярнулася да Прэлюдыі Петра Падкавырава, — “за лепшае выкананне твора беларускага кампазітара”.

Яшчэ адна нацыянальна асаблівасць звязана з нашай спадчыннасцю да гасцей. Да фіналу дайшла адзіная студэнтка Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Алена Навуменка (дыплом і спецпрэмія БДАМ). Сыграўшы з аркестрам найскладанейшы Трэці фартэпійны канцэрт С.Рахманінава, яна вылучыла ў музыцы вытанчаную ажурную вязь, што раз на-новаму выбудуваецца фразіроўка. Спецпрэміямі былі адзначаны Таццяна Глушаніна, Марыя Дзяржэра, Любоў Глазава і іншы.

Увогуле на вышнімі аказаліся ўсе беларускія ўдзельнікі. Але журі, у складзе якога былі тры прадстаўнікоў нашай краіны, і тут выявілі нацыянальную сціпласць. І тым самым заховалі яе магу больш шырокаму географію ва ўсіх турах. Пэўна, з разлікам на будучыню? Што ж, будзем чакаць наступнага конкурсу, які па раскладзе павінен адбывацца праз чатыры гады.

Маладзёжны тэатр эстрады перажывае апошнім часам перыяд уздыму. Нядаўняе атрыманне калектывам Нацыянальнай тэатральной прэміі за мюзікл "Джэк-патрашчыцель" (лепшы спектакль у сваёй намінацыі) лепшая праца мастацтва — Юрыі Барысевічу) ані не прытрыманні дэлеціае развіццё вымўсіўшы супакоціца. Надаварот, надало нахтненія, што бачна па з'яўленні ў рэпертуары ўсё новых і аднаразна. Шараг іх — айдзю нахты! — зладжаны да навагодніх і каляндных свят, пра што распавяла мастацкі кіраўнік тэатра, рэжысёр Улада Арцюкоўская.

Надзея БУНЦОВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

— Сёлета, як і летась і два гады таму, тэатр падрыхтаваў для дзяцей адрозна дзве казкі, што будзь іспі ўсе канікулы на розных пляцоўках. Гэта ўжо стала традыцыяй?

— Добрай традыцыяй! У нас папулярнае тэатра. З калектывам пачаў плённа супрацоўнічаць той жа Руслан Чарнецкі, іншым выдатным драматычным артыстам, а не толькі салісты эстрады. Змя-

Новы год — новыя спектаклі

Улада Арцюкоўская.

ніўся і сам кірунак дзейнасці: у нашай афішы, які мы маглі заўважыць, іспер пераважна ювак не канігарты, алі і тэатральная, а суцэльна

гэтай сферы з іншымі калектывамі. Апавадзіна, з'яўляючы свой глядца. Публіка іспер прыходзіць не толькі апацішчы, але і далучацца да чагосый новага. Сваю ідэю аўдыторыю мы таксама да гэтага прывучваем: у кожным спектаклі не толькі паказваем прыбавна забавульны бок, але і акцэнтуем асветніцкі рысы. Гэта не значыць, што тэатр пераваршае ў ішчэ адну школу з абавязковым заняткам у раскладзе. Сваёй мэты мы дасягаем праз інтэрактыў, гульні, квэсты — дзейнічаем спаквалі і быццам незаўважна. Да сёлетніх свят у нас выхадзіць музyczna казка "Чароўнае слова", дзе маленкія гледцы будзь і задкаіраваць, і падушкам кідацца. Гісторыя пра капрызнага хлогчыка і тья пераўтварэнні, што абываюцца з ім, нязмушана вучыць, як важна быць удзячным сваім бацькам. Ці ж гэта не важна? Для маленкіх, і для тья дзяцей, што ўжо выраслі і самі сталі бацькамі. Мы павінны быць бліжэй адна да аднаго.

— Але ў гэтым годзе, паўна, не заўсёды атрымаецца сустрэцца як навагоднія святы разам з сям'ёй?

— У мяне жучо, дзве дачкі, бешка. І як бы ні была загрузана працай, як бы ні

складалася абставіны, я сустракаю Новы год заўжды дома, з сям'ёй. Бо сям'я — гэта любоў між блізкімі людзьмі. Яна вяртае, не дазволіць разаступіць маральнае межы. Калі страшыць сямейныя каштоўнасці, дык нашоўта ўлобіце тое жыццё?

— Палкам з вамі згодна. Другі дзіцячы спектакль, падрыхтаваны тэатрам, — таксама для сямейнага праглядку?

— "Сем жаланіяў", што мы ладзім у зале на праспекце Пераможцаў, 14, не зусім спектакль у яго традыцыйнаму разуменні. За аснову была ўзята вядомая казка пра квечік-сямквечік. Але дзеці там ішчэ больш уключаны ў разгорт сюжэтнай лініі, сваімі дзеяннямі рухаюць яе. Ёсць нават спаборніцтва між двозьма глядцамі камандамі — штосьці накітавалі квэсты. Паказываюць рамкі аакмы дзяткі ўзросту, якія зрабілі гарадскіх уладаў, якія зрабілі сьвятончае афармленне залы. Прастора дазваляе адкрыць добрую фотазону, якая заўжды карыстаецца попыткам, пакінуць месца для дзіцячых гульніў. Мы ўжо заваявалі аўтарытэт на гэтай пляцоўцы.

— Не забыты і дорослыя? У афішах пазначаны два шоу —

"Кавядныя сустрэчы" і "Іронія лёсу, альбо Цепра пад шубой".

— Апошні згаданы вамі праект — гумарыстычны, што вядома па ягонай назве. А "Кавядныя сустрэчы" калісьці былі тэатральнымі, іспер мы робім штосьці падобнае непасрэдна ў тэатры.

— Думаю, на больш далёкую перспектыву. Але ж і срод бліжэйшага — плануў сапраўды шмат. Хочанія і добрую камедыю наставіць, і шараг тэматычных канігарту; у нас была падрыхтавана аметная праграма да Дня майі, але 3-га панядліма нам талы не дазволілі яе прасесці, так і засталася пакуль нерэалізаванай сцэнарыя. А ішчэ ў нас будзь новыя мюзіксы — і пра Пушкіна, і нават пра правааслаўнага сьвятара. А на пачатку года ў нашым тэатры з'явіцца дзіцячая опера. Вершаване лібрэта напісаў я, музыку — наш саліст і кампазітар Аляксандр Сухару, юбілейнае вечарыну якога мы нядаўна праводзілі.

Опера будзе называцца "Чароўны баль", але дзейныя асобы выступаць не прыныцы з прызнаньнем, а... казуркі. Бо гэты опера — паводле "Мухоморнай" Карнея Чуюкоўскага. Зроблена з гумарам, аздаблена шквалымі касцюмамі. Мы любім сваіх глядцоў — усіх узростаў!

— У мяне жучо, дзве дачкі, бешка. І як бы ні была загрузана працай, як бы ні

— Так, для канала СТБ мы падрыхтавалі навагодні канігарт, пастаноўнічым выступіў пў галубы рэжысёр нашага тэатра Іван Клепчанка. Акрамя нашых артыстаў, запрасілі Ірыну Дарафееву, Алену Ланскую, Руслана Барозюкоўска, іншых зорак.

— Усё гэта пры тым, што літаральна туды тры таму ў вас выхадзіць прэм'ера музyczna камедыі "Жаніцьба Рабіноўна".

— Я два гады выношвала гэта ідэю — напісаць п'есу ў ладзіцца ў рамках аакмы дзяткі ўзросту, якія зрабілі гарадскіх уладаў, якія зрабілі сьвятончае афармленне залы. Прастора дазваляе адкрыць добрую фотазону, якая заўжды карыстаецца попыткам, пакінуць месца для дзіцячых гульніў. Мы ўжо заваявалі аўтарытэт на гэтай пляцоўцы.

— Не забыты і дорослыя? У афішах пазначаны два шоу —

шараг такіх спектакляў, застанаваных на нацыянальных традыцыйных розных народах, што жыюць у Беларусі? Складлася б добрая тэатральная традыцыя — у праці традыцый нашага народа.

— Вы гэта пра запланаванае на 2022 год?

— Думаю, на больш далёкую перспектыву. Але ж і срод бліжэйшага — плануў сапраўды шмат. Хочанія і добрую камедыю наставіць, і шараг тэматычных канігарту; у нас была падрыхтавана аметная праграма да Дня майі, але 3-га панядліма нам талы не дазволілі яе прасесці, так і засталася пакуль нерэалізаванай сцэнарыя. А ішчэ ў нас будзь новыя мюзіксы — і пра Пушкіна, і нават пра правааслаўнага сьвятара. А на пачатку года ў нашым тэатры з'явіцца дзіцячая опера. Вершаване лібрэта напісаў я, музыку — наш саліст і кампазітар Аляксандр Сухару, юбілейнае вечарыну якога мы нядаўна праводзілі.

Опера будзе называцца "Чароўны баль", але дзейныя асобы выступаць не прыныцы з прызнаньнем, а... казуркі. Бо гэты опера — паводле "Мухоморнай" Карнея Чуюкоўскага. Зроблена з гумарам, аздаблена шквалымі касцюмамі. Мы любім сваіх глядцоў — усіх узростаў!

— У мяне жучо, дзве дачкі, бешка. І як бы ні была загрузана працай, як бы ні

— Так, для канала СТБ мы падрыхтавалі навагодні канігарт, пастаноўнічым выступіў пў галубы рэжысёр нашага тэатра Іван Клепчанка. Акрамя нашых артыстаў, запрасілі Ірыну Дарафееву, Алену Ланскую, Руслана Барозюкоўска, іншых зорак.

— Усё гэта пры тым, што літаральна туды тры таму ў вас выхадзіць прэм'ера музyczna камедыі "Жаніцьба Рабіноўна".

— Я два гады выношвала гэта ідэю — напісаць п'есу ў ладзіцца ў рамках аакмы дзяткі ўзросту, якія зрабілі гарадскіх уладаў, якія зрабілі сьвятончае афармленне залы. Прастора дазваляе адкрыць добрую фотазону, якая заўжды карыстаецца попыткам, пакінуць месца для дзіцячых гульніў. Мы ўжо заваявалі аўтарытэт на гэтай пляцоўцы.

— Не забыты і дорослыя? У афішах пазначаны два шоу —

Тэкстыль — прастора для эксперыменту

У Мінску прайшло Першае трыенале "Канцэпт", і грандыёзная па колькасці канцэптуальных мастацкіх твораў цэнтральная экспазіцыя ў Палацы мастацтва скончыла сваю працу. Але асобныя і не менш адметныя выставачныя праекты трыенале толькі наўдана распачаліся, і убачыць іх можна будзе і пасля Новага года. Сваёй уласнай выставы ўдастоілася мастацтва тэкстылю: у сталічнай арт-гасцёўні "Высокае места" адкрылася экспазіцыя эксперыментальнага тэкстылю TEX-EXPERIENCE. У сучасным канцэптуальным мастацтве тэкстыль займае пачаснае месца, бо дзе безліч спосабамасцей для творчасці і эксперыменту.

Надзея КУДРЭЙКА / Фота аўтара

Калія паўснотні работ, больш за два дзясяткі аўтараў аб'яднаў праект TEX-EXPERIENCE. Аўтары гэтай — як з Мінска, так і з Віцебска, Польшы, Канады, Гродна і Жоліна, срод ікі і прыла твораў. Эксперыментальнае мастацтва — так звычайна габелены тат не убачыць. Хутчэй, гледзячы на які асцяжэнні, падушман: нэўжо і гэта тэкстыль? Але мастацтва тэкстылю ўжо даўно выйшла за рамкі ўтылітарнага і декаратыўнага, перайшоў у промхворую прастору — з'явілася, напрыклад, тэкстыльная скульптура. Так з'явілася і многае іншае, калі праца вядзецца не толькі з матэрыяламі, не толькі з роз-

па тэкстылі таксама маюць што сказаць, таксама маюць што паказаць. Магчыма, гэтая новае тэкстыльная плынь у нас пакуль не набыла моц, але спробы сабраць з палобных эксперыментуў ідэі выставачны праект несумнянна, пацвердзіў праўду. "Канцэпт" — назва трыенале, і штогчынаша рэалізацыя ў тэкстыльнай тэматыцы, менавіта канігарт, ідэя набылася, дзед не першае значэнне.

Арт-гасцёўня "Высокае места" мае цікавую планіроўку — з асобнымі пакой-камерамі, дзевісяці, калонамі з ніжымі для дэманстрацыі. Вокну наведніка разнастайныя творы выстаўляе ў ёй з'яўляюцца як сюрпрызы. А

яны і ёсць сюрпрызы — нават абязнаны ў мастацтве чалавек, паўна, будзе прыгладзіцца і згубіцца: а як гэта зроблена, а з чаго, а як называецца, які сэнс? Сапраўды, і матэрыялы вельмі розныя, і тэхнікі, і вобразы, ды і проста памеры экспанатаў: ад некалькіхметровых — як інсталцыя малой мастацкай Хрысціны Высоцкай "Душы лесу", да зусім невялічкіх работ, як, напрыклад, у паважаных аўтараў Наталлі Лісоўскай з Віцебска, серыя "Сонна. Зямля. Дом", ші Таццяны Козік з Польшы, серыя "Калі сшыоў снег". Ёсць і "карціны" — на ўваходзе ў залу сустракаюць работы Волгі Рэднікінай, дзе выява ствараецца з выка-

рыстаннем металічнай сеткі і пластыку. А ёсць і нешта, што алімпскае слова не называюць, але з узякнем металу, шкла, пластыку, паперы, манганай сеткі, ці нават святлодыядавынай стужкі — як у творы Марыі Барысенка "Сядзіцца на варшані свету". Увогне адула з залу выставы аададзена пад экспанатамі, дзе тэкстыль узаемадзейнічае са святлом. Што ні экспанат — то новы сюрпрыз, новая пастава зоркіста: аўтары індывідуальныя і неподобныя.

"Канцэпт". Падсумаванне

Завяршылася Трыенале "Канцэпт". Гэты мастацкі фест дазволіў разгарнуць перад грамадою панарам творчых пошукаў у выяўленчым мастацтве і сумесных з ім сферах. Прафесіяналы і неабычальныя глядцы змаглі пабачыць уадыля прыкладны скарыстання тэхнічных, даволі гарманічнага спалучэння прычынова розных чынінікаў, а таксама сьведчана разбурэння адносна цільных мастацкіх структур. Інакш кажучы, Трыенале стала адлюстраваннем напрамку і дынамікі культурнага працэсу.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Некаторыя з адзначаных журы твораў.

Мяне выставы "Канцэпту" ўразілі найперш які журналіст. Гэта прафесійная звычайна ўспрымаць рэацыянасы з гледзішча фотакарэспандэнта, падсвядома вышукваць вачыма афектыўны кадры, вяртаць гэты кадры паласы. Былае, што і выстава нібыта някапэтка, і творы на ёй годныя, а экспазіцыя была выбудавана, і зачэпціла вокну на ёй німа за што. Дык воць, на выставах Трыенале і найперш на той, пад якую быў задзейнічаны Палац мастацтва, была прэмыя прыгожых фрагментаў — чыты, афектыўны кадры. Прычым самі экспазіцыі пры наўданаі мноства канкурэнтных чынінікаў заходзілі цільнасьці. Канцэптуальна.

Палокі трыенале — гэта творчы конкурс, журы мусіла вызлучыць найбольш уадыля творы. Аўтары гэтай ракоў вядоўся была ўдзел у рабце журы і скажу шыра, гэта быць цяжка праца. Увагне, што на кожную пляцоўку ў намінацыях рознага прэтендуе піль-шчы твораў. І паўстае пытанне: які крытэрыі аадыля мейсця вызначаліся — арыгналінасы залору, майсцтва выканання, апавадзінасы грамадскаму запам'ці статус і аўтарытэт аўтара разам з усім комплексам ягоных дзейнасцяў? Каму аадыць перавагу — талентавім пачаткоўцам, якія адсутнуюць пад свае ідэі досвед папярэднікаў, ці тых, хто гэта ідэі досвед напярэдава? Зрэшты, хочанія думаць, што атрымаўся больш-

менш аб'ектыўна і адзначаныя былі рабаты, якія насамрэч усавабляюць перспектывы канцэпту. Усяго намінацый было пяць: "Аб'ект" — назва гаворыць сама за сябе, "Праект" — праставара кампазіцыя, "Канцэпт 2D" — кампазіцыя на плоскасці, "Канцэпт 3D" — аб'ём, "Expérience" — тое, што мае рысы ўсіх названых вышэй папярэдніх намінацый, але да іх не належыць. "Expérience" да тыхчых найперш дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Межы намінацый, які бачыць, акрэсленыя талю ўмоўна. Іх праэрыстыка — адбітак пашыяла мастацкай рэацыянасы, калі творчы спыналізацыя і іхнава прызначыла могуць і не апавадзіцца адна адной.

Беручы да ўвагі звычайнае падзеі, кіраўніштва Беларускага саюза мастакоў зьвернула да секцыі крытэрыі і наадыля перавагу БСМ з прапановай абмеркаваць фест і ягоныя вынікі ў сваім асяродку з прымяненнем запіскаўных асод з іншых творчых структур. Такое абмеркаванне абдылося. Узвел у ім бралі першы намеснік старшыні БСМ Наталлі Шаранговіч, старшыня секцыі крытэрыі і мастацтвазнаўца Мікалай Пагнаўскі, прафесар Беларускага дзяржаўнага аадыля мастацтваў Яўген Шукенія, мастацтвазнаўца Волга Гоманова і Ларыся Фінкельштэйн, мастакі Ірына Кузінава, Марыя Тарашкевіч, Алякс Родін, Ігар Кашуковіч. З уласнага досведу я прышоў да высновы, што, незалежна ад таго, наколькі выразна акрэслена тэма сумаўя і вызначаныя прывяртытэты дыскусіі,

Расклад у выніку атрымаўся такі. "Аб'ект" 1. Васіль Васілеў. "У чаканні Маісея"; 2. Глеб Отчык, Уладзімір Бірыцькі, Канстанцін Шаранговіч. "Людка Людка. Памяк мінулым і будучым"; 3. Таццяна Пакляцова. "Экзістэнцыяльны крызіс".

"Праект" 1. Аляксандр Балдакоў. "LUMINARIUM"; 2. Ганна Мельнічак. "Сіндром Касандры"; 3. Алякс Родін. "Шалёная пайднасы".

"Канцэпт 2D" 1. Сяргей Грыневіч. "Інцыдэнт у наачной маршуртыцы"; 2. Захар Кудзін. "Мадонна"; "Сілуэт"; 3. Аляксандр Сільвановіч. Трычых "Цір".

"Канцэпт 3D" 1. Аляксандр Шапо. "Логін"; 2. Аляксандр Скалоду. Праект "Маскі"; 3. Павел Куціцкі. "Ціхаокада".

"Expérience" 1. Алена Абадава. "Паліцелі гусі ў вырай". Модульная кампазіцыя з састаўных частак; 2. Волга Рэднікіна. "Трансфармацыя ў ABSTRACT"; 3. Жанна Марозава. Кампазіцыя са шкла.

Акрамя таго, Спецыяльным дыплом уазагароджаны Іван Арцімовіч і Ганна Сілівончык за кратыўнасыць у праектай дзейнасці. Не абмянула журы ўвагаю і творчому актыўнасыце Волгі Жэбной (псеуданім "O.ZNE"). Ёй — таксама дыплом. Спецыяльны.

людзі, не зьвяртаючы ўвагі на згаданыя чынікі і аўдыторыю, гаворыць выслучна пра сваё. Пра тое, што цікавіць і вядома менавіта іх. Але ў адказнае і вядома можна лічыць, што сумаўя аадыля, бо ўсе сумаўяныя не абычальнае да праблемы апашанай нашай нацыянальнай культуры да сусветных тэндэнцаў. А не заасвоўшы канігартуліму я права мастака на самавыяўленне, як і пўзным сэнсе апыршыцца творчай свабоды, мы наўрад ці залоем стаць наўнаўартаснымі ўдзельнікамі сусветнага культурнага працэсу.

Прычым у кантэксце нашай культуры само рамернае канігартулізму даволі распаўсюданае. Бо пўзная логіка як праява канігартулінасы прысутнічае нават у сплантанай, рэфлексійнай творчасці, дзе ўнутраны стрыжань не то каб не працываесці, але адсутнічае па выяўненні. Удзельнікі дыскусіі большага пагадзіліся, што фест, пра які ідзе гаворка, аказався паспяхоўным зусім не таму, што даў разгорнутае тлумачэнне з'яве, вынесенай у ягоную назву. Ягоны поспех абумоўлены тым, што ён сабраў кратыўнасы творцаў, тых, хто разумее: артдаласалыны, ізаалагічна абумоўлены разлізм савецкай эпохі сваю ролю ў нашай культурніцкай прасторы адіраў, патэніцьял агоны вычарпаны. Новы час патрабуе іншай эстэтыкі і пашырэння аўдыторыі спажываўца мастацтва, які ў пўзным сэнсе з'яўляюцца супаўтарам творчы, бо сваімі густамі і запам'ці ўплываюць на мастака, які бы ён ні пазіцыянаваў сябе вольным, свабодным, незалежным. А з гэтага вынікае неаадылянасы, боля сумады інструментаў і сродкі камунікацыі. Каміютар, калі ім карыстацца ўмела, — гэта той жа аадыляк ці піндэляк. А віртуальная прастора — така ж экзістыўнасы пільнасы, але павялічана да нейкамерных параметраў. Зрэшты, навакольнае свят сёньні ўжо і не жамажа. Ён цапкам уліваецца ў формулу "Беларусь +".

Вяршана і наадыля ладзіць палобныя імпрэсы нацыянальнага маштабу, каб мастакам, малымі і сталым, было б дзе дэманстраваць кратыўнасы ідэі і эстэтычныя навацы. Хвця, канвенеж ка, прадумана нешта новае ў нашым свеце даволі складана... Нескалькі год назад мяне патраўлі ў той часопі, з чаго мяне запаміналася адна афектыўна тэма. Аўтары мяркую, што калі-небудзь рабаты вышчынці чалавека з многіх срод дэманстрацыі, але ў чалавека застануцца ське і мастацтва. Так што, шукаючы новыя эстэтычныя форматы, ствараючы новыя мастацкія канігарты, мы творча асноўваем рэацыянасы і працуюць на будучыню.

Яўген РАГІН

Так, менавіта розум, сэрца ды ўяўленне ствараюць прыдатную прастору для “гадвання” культуры. Алтайскі ўраджэнец Васіль Шукшын паступіў у інстытут у 25 гадоў. Прызнаваўся з сорамам, што начытанасць яго была, мякка кажучы, адносна і веды. Але ён вучыўся з настойлівасцю правінцыйнага хлопца. У выніку здолеў не толькі дагнаць аднакурснікаў, але і значна перагнаць. Так прафесійныя чытачы становяцца прафесійнымі пісьменнікамі.

І яшчэ адзін даволі далікатны момант. У шматлікіх прыбліжэнчых літаб’яднаннях нельга патураць графаманству. У адваротным выпадку у мясцовыя альманахі трапляюць надзвычай слабыя творы. Любы метадыст старой школы цудоўна мяне зразумее. А работнікам культуры яшчэ раз нагадаю пра высокую адказнасць, раз і назаўжды ўскладзеную на іх плечы.

Рыгор Барадудлін напісаў калісьці “Я, напэўна, апошні, / Хто моліцца слову, / Як сівелы паганец / Жывому агню.” Шаноўны Рыгор Іванавіч, ад імя знаёмых мне работнікаў нацыянальнай культуры кажу: “Вы не апошні! Наша слова жывым агнём грэе сэрцы многіх з нас!” Свята веру ў тое, што пасля скону бацькоў іх дзеці не панясуць хатнія кніжныя калекцыі ў букіністыкі.

Так што ударам чытаннем па непісьменстве! І тут любяць сродкі да месца. Напрыклад, метадыст **Жабінкаўскай** раённай бібліятэкі Марыя Гаджыева паведамляе, што на плошчы раённага цэнтру, наасупраць дзіцячай бібліятэкі, для буккросінгу выкарыстоўваецца... былы халадзільнік. Яго прывезлі з раёна, пафарбавалі і прыстасавалі пад арыгінальную шафу. Ахоўвае кніжную ёмістасць металічны буслік. Уся гэтая інсталляцыя ўзнікла падчас святкавання Дня горада. Месца для буккросінгу імгненна стала для жыхароў Жабінкі знакавым. За папуўненнем часопісаў і кніжак сочаць бібліятэкары.

Вялікім кніжнікам, як вядома, быў Максім Багдановіч. Словы абуджалі фантазію. Фантазія нараджала вобразы. Вобразы знаходзілі прыдатныя словы. Цяжкая і шчаслівая праца паэта! Намеснік дырэктара **Зэльвенскай** раённай бібліятэкі Вольга Камякевіч распавяла, як быў адзначаны юбілей **Максіма Багдановіча ў Елкаўскай, Каралінскай і Зэльвенскай** бібліятэках. І чытачы, і бібліятэкары чыталі вершы зорнага паэта, гаварылі пра іх уплыў на сучасную беларускую

Андрэй Федарэнка, якога бясконца паважаю за грунтоўнае думанне ў творах, піша ў сваёй “Сечцы”: “І як цясляр, сталар будаўнік валодае сякерай, рубанкам, кельмаю, так і пісьменнік павінен старацца да аўтаматызму авалодаць моваю”. Хто будзе спрацацца? Як, зрэшты, і з тым, што “мовазнаўства” пісьменніка наўпрост уплывае на “мовазнаўства” чытача. Але толькі ў пэўнай ступені. Агульная пісьменнасць пакутуе ад лічбавага нашэсця ўсюдыснай рэкламы, дзе рэй вядзе манетызацыя, а не арфаграфія з пунктуацыяй. Самы час казаць пра моўную дэградацыю і “дыстрафію” чытання. Фізікі перасталі быць лірыкамі, і кропку з коскай у складаных сказах здольная паставіць толькі гуманітарная эліта.

На трэцім паверсе нашага Дома друку працуе агенцтва “Даліна тураў”. Яго шчытавая рэклама назаляе штодня: “Вандруйце з “Даліна тураў”. Як бы ні мяняліся правілы правапісу, непаршумцы, я перакананы, застанецца адно: канструкцыя сказа павінна адпавядаць прынцыпам гармоніі, а не хаосу. У адваротным выпадку цалкам магчымае напісанне “Я еду на “Мерсэдэс” або “Я жыву ў Мінск”. Самае месца нагадаць: чытанне загартоўвае розум.

Халадзільнік для чытання

- На здымках:
- 1 Навагодняя ёлка ў Слоніме.
 - 2 Вячоркі ў Кракоўцы.
 - 3 У Астраўцы Снягурка рыхтуе навагоднія падарункі.
 - 4 Дзятлаўшчына: кветкі юбіляру Канстанціну Вінцукевічу.
 - 5 Зорачкі з Дзяржынска.
 - 6 Работнікі культуры Гудзевічаў.

літаратуру. У нашым Гомельскім дзяржуніверсітэце загадчык кафедры Іван Штэйнер так чытаў лекцыі пра **Максіма Багдановіча**, што кожны са студэнтаў пачынаў ганарыцца, што ён беларус. Гэты малады геній і Купалу з Коласам падштурхоўваў да творчага бяссоння. Тая сітуацыя, калі малады класікі наступваюць на пяты сталым. Чытайце кніжкі, спадарове! Не засталіся ў баку ад святкаванняў з нагоды 130-годдзя з дня нараджэння **Максіма Багдановіча** у кніжніцах **Мураванай Ашмянкі, Баруноў і Гродзі Ашмянскага** раёна. Пра гэта напісала бібліятэкар **Кацярына Чайкоўская**.

Ротраспектыву культурнага жыцця **Ашмяншчыны** працягвае загадчык сельскай бібліятэкі аграгарадка **Гальшаны Тацыяна Іванова**: “9 снежня споўнілася 120 гадоў з дня асвячэння *праваслаўнага храма ў Гальшанах. У сувязі з гэтым аформлена фотавыстава работ крэатываў, былой загадчыцы нашай установы Валянціны Лабунінай. Экспазіцыя “Гальшанскай Свята-Георгіеўскай — 120!” знаёміць з дзейнасцю царквы цягам 120 гадоў.* І апошня на сёння навіна з **Ашмянскага** раёна. Напрыканцы лістапада перад пачаткам **Піліпаўскага** (Каляднага) посту работнікі культуры аграгарадка **Кракоўка** ладзілі традыцыйныя вячоркі: спявалі, згадвалі народныя гульні, дзядзіліся ўспамінамі аб ты-

мі, як раней ладзілі абрад “Запусты”. З **Дзяржынскага** гарадскога дому культуры паведамляюць: 14 снежня запланіравана ўдзельніца чавёртага па ліку абласнага інклязіўнага фестывалю творчасці “Запалі сваю зорку”. Ніна Калач, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Свіслацкай** раённай бібліятэкі, распавядае: “У нашым публічным цэнтры *прававой інфармацыі дзейнічае школа прававых ведаў, дзе праходзяць заняткі са старшакласнікамі, на якіх прысутнічаюць юрыдычная кансультацыя, натарыяльная канторы і раённага суда. Заняткі ладзяцца ў форме дыяло-*

гу, тэматычных гутарак, кансультацый і дапаўняюцца ролевымі і дэлавымі гульнямі”. Неаспрэчна тое, што вядучая тэма сённяшняй нашай пошты — падрыхтоўка да Навагодніх свят. Метадыст са **Свіслачы** Ірына Русак паведамляе, што агенчыкі на галоўнай ёлцы райцэнтру запаленыя!

Святочная ілюмінацыя ўключылася і па аграгарадку **Слонімскага** раёна. У **Астраўцы** з’явіўся новы цэнтр культуры і народнай творчасці. Значыць, і галоўная ёлка горада памянла месца. І ўсе рыхтуюцца да Новага года. На **Дзятлаўшчыне** працягаюць рэалізацыю праекта “Глыбінкай жыве Беларусь”. Вось што расказвае загадчык аддзела металычнай работы **Дзятлаўскага** раённага цэнтру культуры і народнай творчасці **Марына Лукіянец**: “*Гэтымразам самадзейныя артысты скіраваліся ў вёску Малья Кралі. Загадчык*

сектара *пазастацыянарнага абслугоўвання насельніцтва раённага цэнтру культуры і народнай творчасці Ганна Харлінская, кіраўнік народнага хору ветэранаў Тацыяна Шостка, сакратар раённага савета ветэранаў Ядвіга Гуша прыехалі павітаваць з 90-годдзем Канстанціна Вінцукевіча.* З вялікай любоўю напісала пра **Гудзевічы Мастоўскага** раёна **Антаніна Чэрнік** — загадчык мясцовага дома культуры. Пры ўстанове дзейнічаюць клуб сталых людзей, сямейны клуб выходнага дня, дзіцячы фармавані. А яшчэ ёсць дзевяць калектываў аматарскай творчасці, сярод якіх — народны і ўзорны ансамбль. Цудоўна вядомы і **Гудзевіцкі дзяржаўны літаратурна-краязнаўчы музей**. Сапраўды, **Гудзевічам** ёсць чым пахваліцца!

Беражыце сябе, шаноўныя, і пішыце пра цікавае! Сустрэнемся праз тыдзень.

К

Сёння ў адкрытых пастаянных экспазіцыях Бярозаўскага гісторыка-краязнаўчага музея і яго філіяла “Галерэя мастацтваў” дэманструецца 12 тысяч прадметаў старажытнасці, хатніх рэчэй розных эпох, ваенных артэфактаў, друкаваных і рукапісных дакументаў, карцін, скульптурных фігур, кніг, газет, часопісаў і г.д. Яшчэ 23 тысячы артэфактаў захоўваюцца ў запасніках і штогод “дажываюць” да свайго “зорнага часу”, калі іх дэманструюць і пра іх раскажваюць наведвальнікам на прэзентацыях тэматычных выстаў, музейных занятках, у анлайн-праектах. У кожным нежывым прадмеце жыве шматгадовая гісторыя, якая можа мець нават працяг у сучаснасці, калі працаваць з рарытэтам удумліва і творча.

ПІСЬМО ГАГАРЫНА У БЯРОЗУ

Як можна, напрыклад, звязаць старажытнае палескае мястэчка Бярозу з космасам? Адказ на гэтае пытанне знайшлі тыя наведвальнікі, хто прыйшоў на музейную выставу “Касмічная гісторыя Бярозы”, падрыхтаваную да 60-годдзя першага палёту чалавека ў космас. Для яе стварэння знайшлося шмат экспанатаў, падаараных музею ў савецкі час. Самы каштоўны — пісьмо з аўтографам першага касманаўта Зямлі Юрыя Гагарына. Яго атрымалі 3 красавіка 1964 года навучэнцы 4 “Б” класа сярэдняй школы горада Бярозы. Піянерскі атрад класа змагаўся добрымі справамі за званне насіць імя першага касманаўта. Цімураўцы раскажалі Юрыю Аляксеевічу, што рамантуюць цацкі ў дзіцячым садочку, падалі малышам 50 кніжак, зрабілі кармушкі і шпакоўні для птушак, сабралі больш за дзве тоны металалому і 534 кілаграмы макулатуры. Тэкст гагарынскага ліста быў наступны:

“Дорогие ребята! С большим интересом прочитал о ваших пионерских делах: швейской работе, сборах, спортивных праздниках, посадке деревьев. Желаю вам, мои дорогие друзья, хорошо учиться, любить труд и расти достойной сменой своим старшим товарищам.

С приветом лётчик-космонавт СССР Герой Советского Союза Юрий Гагарин”.

На вялікім ружовым канверце выразна чытаецца адрас школы і стаіць паштовае штэмпель: “Г. Москва, К-160. Почта СССР”. Бярозаўскія хлопчыкі і дзяўчынкі былі хітаслівымі і гордымі. Рарытэты артэфактаў цягам амаль шасцідзесяці гадоў захоўваюцца ў рукапісным альбоме,

Акіяны біяграфій...

З запаснікаў — у віртуальную прастору

Алесь Разанаў, Яўген Сяленя, Мікалай Пейган на адкрыцці выставы “Вытокі літаратурнага майстэрства”, 2019.

абцягнутым тканінаю, і з надпісамі, вышытымі рознакаляровымі ніткамі, створаным бярозаўскімі чашверак-ласнікамі 1964 года са свайго настаўніцай А.С.Марціноўч. З яго старонак глядзяць дзіцячыя твары ў пілотках з піянерскімі гальштукамі на грудзі. Менавіта гэты альбом моцна ўсхваляваў педагога-ветэрана, настаўніцу фізікі Лідзію Мамасюк, якая пазней была класным кіраўніком “гагарынскага” класа. Успомніліся школьныя вечары пра космас, таямнічы Сусвет, якія праводзілі сумесна з выхаванцамі, некаторыя з іх сталі навукоўцамі ў галіне астрафізікі. Настаўніца падала альбом-летпіс гарадскому музею разам з фотаздымкамі і комплектам каляровых паштовак-партрэтаў касманаўтаў СССР, выдзеленым у 1968 годзе тыражом 200 тысяч экзэмпляраў.

“Касмічная” гісторыя Бярозы працягваецца фотастужкай чорна-белых здымкаў, якія адлюстроўваюць візіт у горад над рэчкай Ясельды першага беларускага лётчыка-касманаўта Пятра Клімука, ураджэнца Брэстчыны. У 1979 годзе зоркавага, ва ўсіх сэнсах слова, гасця цёпла сустралі жыхары раёна. Стварэнне часовай экспазіцыі артэфактаў, якія раней не былі даступныя наведвальнікам адкрыта, дало шанец выстаўці яшчэ аднаму фотадкументу — калекцыянаму фотаздымку касманаўтаў-беларусаў, удзельнікаў 6-га Форуму па касмічных даследаваннях у акадэмікам Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Акадэміі ваенных навук Расіі, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Беларусі П.А. Віязем, ураджэнцам вёскі Першамайская

Бярозаўскага раёна. Фатаграфія 2005 года перададзена асабіста знакамітым вучоным-земляком падчас наведвання гісторыка-краязнаўчага музея. Сымвалічна, што вышэйпералічаныя экспанаты былі прэзентаваны менавіта ў Дзень касманаўтыкі на платформе адукацыйнага анлайн-праекта “Музейны артэфакт” з суправаджальным цікавым, запамінальным тэкстам, фотаматэрыялам і цёплым віншаваннем бярозаўчан у адрас яшчэ аднаго касманаўта — сучасніка, беларуса Алега Навіцкага, які ў той момант адзначаў сваё 50-годдзе на арбіце, далёка ад Зямлі, і рыхтаваўся да выхаду ў адкрыты космас.

І БОЛЬШ ЗА ПАЎБЕКА БРУЦЦА “КРЫНІЦА”...

Ёсць нейкі магнетызм у старых фатаграфій. І галоўнае — не ў іх чорна-белым колеры, а ў тым мімалётным сюжэце, у тым твары, што некалі зняў фатограф. Прыгадаліся радкі Булата Акуджава: “Лёўца з гэтых фатаграфій акіяны біяграфій...” Тая, што трапіла ў анлайн-праект “Музейны артэфакт” у дзень свайго 50-годдзя, змагла раскажаць шмат цікавага пра літаратурную біяграфію Бярозаўшчыны. 10 лютага 1971 года фатограф захаваў твары ўдзельнікаў літаратурнага аб’яднання “Крыніца”, якое ўжо чашчэўты год працавала пры раённай газеце. Бярозаўскія творцы сабраліся на пэтычны вечар-сустрэчу ў раённым Доме культуры з чытачамі гарадоў Бярозы і Белаазёрка.

ведаюць не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі, якія геніяльна стваральнікі новых пэтычных форм — вершак-заў, зномаў, пункціраў, якія вымаўляюцца на беларускай мове, у якіх галоўна дзейная асоба — само слова. Шкада, што восенню гэтага года скончыўся жыццёвы шлях паэта. Ён быў сапраўдным сябрам музея, бібліятэк горада. У 2017 годзе ўдзельнічаў у адкрыцці пастаяннай экспазіцыі “Вытокі літаратурнага майстэрства” ў Галерэі мастацтваў, дзе сёння працягвае жыць яго глыбокая, філасофская духоўная спадчына, дзе спраўджаецца яго прарочы аўтограф на падаарнай кнізе “Танец з вужакамі”: “Музы ідуць у Бярозаўскі гісторыка-краязнаўчы музей і нясуць здабытак”.

БАЛЕРЫНА З БАБУЛІНАЙ ЁЛКІ

У гэтыя дні наведвальнікаў галерэі мастацтваў чакае ялінка, убраная рарытэтнымі цацкамі. Сярод іх шмат рэалістычных фігурак людзей, жывёл: піянер, фізкультурнік, клоўн, мішка, вавёрка, заяц. Вельмі папулярнымі ў саветкі час былі плоскія цацкі са сціснутага кардона, з дзвух слоўных палавінак — рыбкі, грыбкі, матылькі. І нахай яны не такія яркія, бліскучыя, але ж кожная з іх мае сваю індывідуальнасць, скульптурнасць формы, нават рысы твару. Словам, ёлачныя ўпрыгожванні не канверсам штампаваліся, а вырабляліся майстрамі невялікіх арцелі з ваты, кардона, шкла.

Адукацыйны анлайн-праект “Музейны артэфакт” запрасіў на сустрэчу з інтэрнэт-наведвальнікамі гасцю з 30-х гадоў мінулага стагоддзя — цацку балерыну, фігурку з зробленую з ваты, тканіны і тварам з пап’е-машэ. Чаму балерыну? Таму што ў той час савецкі балет, прадаўжаньнік школы рускага імператарскага балета, традыцыйнай літаратурнай класікі, быў наперадзе планеты ўсёй, увабалаў СССР, прыводзіў у захваленне мільёны людзей. У трыццатыя гады нарадзіліся балетныя пастаюўкі — шодэўры “Рама і Джульета”, “Бахчысарайскі фантан”, “Лаўрэсія”. І навагодня арыбутока перадавала тое, чым жылі, чаму радаваліся, пра што марылі савецкія людзі.

Балерына з бабулінай ёлкі не падобна на шэкспіраўскую Джульету альбо на вядомаму танцоўчыцу Айседору Дункан. Яна проста чырванашчокая, сур’ёзная,

мэтанакіраваная дзяўчынка, якая яшчэ ў палёце да сваіх сцэнічных вяршынь. Навагодняе ўпрыгажэнне, як узор дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, ужо зацікавіла майстроў раённага Цэнтра рамёстваў, і яны здзілі для пацання балерыны па рэтра-тэхналогіі Снягурку-прыгажуню.

АРТЭФАКТ З ДАСТАУКІ КАРЫСТАЛЬНІК

Анлайн-спіс артэфактаў, непасрэдна дастаўленых карыстальнікам культурна-адукацыйнага кантэнту, налічвае 17 прадметаў, якія немагчыма ўбачыць у адкрытым доступе. Акрамя вышэйпералічаных, сярод іх ёсць рэдкая ікона, шасценнік гадзіннік вядомай швейцарскай фірмы, французская кавамолка XIX стагоддзя, патфон, камень з адбіткам малюска. Зафіксавана 17 тысяч 500 наведвальнікаў інтэрнэт-старонак праекта, падчас якіх кожны знаходзіў той ці іншы прадмет, які яго зацікавіў. Рэальна дзейнічае зваротная сувязь з анлайн-карыстальнікамі праз водгукі, перапіску ў згуртаваннях. Аднак у статыстыку гэтыя лічбы чамусьці не ўключаюцца. Між тым “Музейны артэфакт” дазваляе мець зносіны з міжнароднай аўдыторыяй, у першую чаргу з краязнаўцамі, калекцыянерамі, блогерамі, у тым ліку ўраджэнцамі Бярозаўскага раёна, якія працягваюць у Расіі, Чэхіі, Ізраілі.

Праект у сітуацыі з эпідэміялагічным крызісам, вымушанай ізаляцыяй даказвае сваю жыццяздольнасць як крыніцы музейнай культуры, ведаў і адначасова ўмацоўвае рэпутацыю музейных спецыялістаў з Бярозы як творчых работнікаў. У перспектыве — стварэнне і размяшчэнне на сайце ўстаўноў электроннага каталога выстаўленых артэфактаў, арганізацыя часовай экспазіцыі найбольш каштоўных прадметаў, далейшыя кантакты з калекцыянерамі, мясцовымі жыхарамі з мэтай паўнацення фондаў рарытэтаў.

Толькі ў гэтым годзе за бюджэтныя сродкі, выдзеленыя раённым выканаўчым камітэтам, у населеным закуплена 137 артэфактаў: тканяныя паясы, дываны ручной работы, карціны ініціянага мастацтва, адзежа і абутак 50–70-х гадоў, мэбля і інш. Яны абавязкова парадуюць бярозаўчан на будучай выставе, прымеркаванай да 545-годдзя роднага горада.

Татьяна ЛЕВАНЮК,
дырэктар Бярозаўскага гісторыка-краязнаўчага музея,
Ала ДРАГАН,
супрацоўнік музея

Вяртанне забытых іменаў — адзін з важных кірункаў развіцця нацыянальнай культуры. У Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі адбылася прэзентацыя твораў айчыннага кампазітара XIX стагоддзя Гедыміна Радкевіча.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Гэта быў не звычайны канцэрт у сценах Акадэміі музыкі, а сумесны праект з Пасольствам Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча і Міністэрствам культуры нашай краіны. У імпрэзе бралі ўдзел прадстаўнікі гэтых устаноў.

Надзвычайны і Паўнамоцны амбасадар згаданага пасольства Уладзімір Чушаў павітаў усіх прысутных ад імя Міністэрства замежных спраў і адзначыў, што Беларусь выступіла піянерам у выданні зборніка твораў Гедыміна Радкевіча. Першы намеснік міністра культуры Беларусі Валерыя Грамада падкрэсліў, што гэтая акцыя — сведчанне

Наш беларускі здабытак

клопату дзяржавы пра нашу нацыянальную спадчыну: “Культура — гэта крыніца духоўнасці нацыі, стабільнасці развіцця дзяржавы. Ні для каго не сакрэт, што па тэрыторыі Беларусі прайшло вельмі многа войнаў, у якіх мы страцілі вялікую долю сваёй культурнай спадчыны. Сённяшнія мерапрыемствы — гэта найперш сведчанне таго, сякаж наша дзяржава ставіцца да сваёй культурнай спадчыны. Магчыма, гэта і не шэдэўр музыкальнага мастацтва, але гэта наш здабытак — наш, беларускі, і мы гэтым ганарымся”.

Кіраўнік Культурнага цэнтры Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча Сяргей Балашчанка падрабязна распавёў біяграфію Гедыміна Праспера Радкевіча, суправалджаючы свой аповед красамоўнымі слайдамі. Нашы сённяшнія веды пра гэтага музыканта і кампазітара — пільн

працы беларускага даследчыка, кандыдата мастацтвазнаўства Уладзіміра Лябецкага, які працягвае адукацыю ў дактарантуры Хрысціянскай багаслаўскай акадэміі ў Варшаве. Дарэчы, запісы фартэп’янных твораў Гедыміна Радкевіча, што ўвайшлі ў выдзелены кампакт-диск, былі зроблены ім самім, бо Уладзімір Лябецкі яшчэ і добры піяніст. Ужо некалькі гадоў ён займаецца даследаваннем творчасці кампазітара, кантактуе з яго нашчадкамі, што жывуць у Польшчы, рыхтуе навуковыя працы пра жыццё і дзейнасць гэтага прадстаўніка беларускага музыкальнага рамантызму.

Дагэтуль імя Радкевіча было практычна невядома нашым сучаснікам. А між тым ён аўтар больш як 70-ці твораў, напісаных выключна для фартэп’яна. Гэта не дзіўна, бо ў XIX стагоддзі на нашых тэрыторыях шырока развівалася аматарскае

тэп’яна. Гэта не дзіўна, бо ў XIX стагоддзі на нашых тэрыторыях шырока развівалася аматарскае

музыцыраванне — і найперш менавіта фартэп’яннае, былі запатрабаваны не надта складаныя творы, прызначаныя для хатняга і салоннага выканання. Менавіта такую музыку — простую і шчырую — ствараў Гедымін Радкевіч. Ён нарадзіўся на Гродзеншчыне і, як многія беларусы таго часу, называў сябе літвінам — нашчадкам Вялікага Княства Літоўскага, у склад якога ўваходзілі нашы землі. Музыкальна адукацыю атрымаў у Парыжскай кансерваторыі, доўгі час жыў у Вільні, меў шасцёра дзяцей: двух сыноў і чацвярых дачок.

У час прэзентацыі творы Гедыміна Праспера Радкевіча выканалі студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Завяршылася імпрэза яшчэ адным падарункам: Уладзімір Чушаў перадаў кампакт-дискі рэктару БДАМ, доктару мастацтвазнаўства, прафесору Кацярыне Дулавай. Гэтыя запісы папоўняць фанатскую навуальную устаноўку і, ўрэшце, пашыраць нашы ўяўленні пра беларускую музыкальную культуру мінуўшчыны. **К**

Вось такая да Індыі любоў

“Араньяк” (“Тайны лесу”) — так называецца новы серыял, створаны індыйскімі кінематаграфістамі студыі “Рой Капур Фільм” у Мумбаі. Адну з галоўных роляў сыграла беларуска па паходжанні “Тайны лесу”, а сёння — індыйская кіна- і тэатральная актрыса Ганна Адор. Яна грае 18-гадовую дзяўчыну на імя Аймі, знікненне якой прыводзіць у роспач маленькі гарадок Сірана ў Гімалаях...

Кадр з фільма “Чандра Бос”.

Кадры з фільмаў “Ляціць Панджаб” і “Пашпарт”.

...Лёс пачалаваў нованароджаную Настасю адзначыў радзімай на лбе. Яна падобная на шіку, якую носіць у Індыі ў цэнтры лба, і ўказвае на троеце вока чалавека. Сімвалічна, але мо менавіта з-за гэтай адзнакі ў маленькай мінчанкі пачыналася доўгая дарога ў старажытную і загадкавую Індыю з яе ўнікальнай гісторыяй і культурай. І, мусяць, зусім невыпадкова васьмігадовая дзяўчына пачала займацца індыйскімі танцамі. У ансамблі “Сапна” (мара), што было пры пасольстве Індыі ў Беларусі, цудоўна разумелі важнасць узбагачэння культур абодвух народаў.

— Я вельмі ўдзячная за гэта, — згадвае Настася. — Асабліва хачу адзначыць майго педагога па танцах Алену Сіпач. Яна вучыла не толькі танцаваць, але і выкладала нам хінды. Гэта потым вельмі дапамагло ў творчай дзейнасці. Не магу не згадаць Алену Молчан, якая дапамагла зразумець сакрэты актёрскага і рэжысёрскага майстэрства ў студыі “Вадаліў” пры Палацы прафсаюзаў... І, канешне, публіку ў жыццё нам давала Кацярына Пашкевіч, адпраўляючы нас на міжнародныя конкурсы.

У 16 гадоў Настася Гамолка вырашыла наведаць сяброў у Індыі. І пасляхова здала іспыты ў Кінашколу, якая знаходзіцца ў Дэлі. Дапамагло веданне мовы. Праз час дзяўчына трапіла на кастынг у Мумбаі — горад індыйскай кінаіндустрыі. Пачалі паступаць прапановы здымацца ў фільмах. Адначасова працавала перакладчыкам, ды-дэем і мадэлю.

— Серыял “Тайны лесу”, — распавядае Настася, — гэта вялізны праект, пра які гаварыла ўся Індыя. Мне трэба было сыграць для проб дзве сцэны, вельмі эмацыянальныя. На падрыхтоўку было ўсяго тры дні. Адначасова ў мяне выходзіў вялікі спектакль, і рэпетыцыі ішлі штодня з самай раніцы і да ночы. Гэтыя дзве сцэны на кастынг я сыграла, як патрабавалі рэжысёры: шмат плакала. Праз месяц мне патэлефанавалі і сказалі, што я зацверджаная. Але даты серыяла і спектакля супалі, і я адмовілася

ад серыяла. Аднак лёс у каторы раз дапамог. Здымкі былі перанесеныя. І леташнім кастрычнікам я ўжо была ў Гімалаях. Цудоўны актёрскі ансамбль: прадстаўнікі Германіі, Амерыкі, Індыі, Фінляндыі. Творчыя кантакты з імі мяне вельмі ўзбагацілі. Здымалі ў мінус дзесяць градусаў. Па-

Афіша серыяла “Тайны лесу”.

Настася Гамолка з сябрамі.

сля жыцця ў Мумбаі я адвекла ад такога надвор’я... Вельмі ганаруся тым, што наша прафесія, як і прафесія дыпламатаў, дапамагае наводзіць паміж краінамі масты сяброўства і міру...

За плячымі Настасі Гамолка — трыццаць праектаў. Гэта спектаклі і фільмы самых розных жанраў: меладрамы і камедыі, дэ-тэктывы і кароткаметражкі.

Актрыса любіць Індыю, але часта там распавядае пра сіявокую Беларусь. І не толькі расказвае, але і знаёміць з творчасцю нашых таленавітых людзей. Ды не забывае распавесці суразмоўцам, як індыйскія сябры разлучвалі “Купалінку”, танчылі “Лявоніху” і “Крыжачок”.

— У тэатры ў Індыі для некалькіх пастановак я або спявала на беларускай мове, або ставіла харэаграфію, і такім чынам навукала індусаў. Было вельмі весела! Асабліва тады, калі яны вучыліся спяваць па-беларуску.

Ганна Адор не заспакоіваецца на дасягнутым. Нягледзячы на цяжкі кавідны час, паспяхова здала іспыты ў магістратуру драматычнай школы пры ўніверсітэце Эсекс у Лондане. Значыць, будучы новыя фільмы і ролі.

І яшчэ вось што сказала мне Ганна-Настася: “Скарылі мяне шчымымі адносінамі ўладаў краіны і народа да рэлігіі. Раство — адно з самых значных свят індускіх хрысціян. Замест сасны яны ўпрагожваюць бананавыя і мангавыя дрэвы алейнымі лямпачкамі, а ў цэрквах паўсюль чырвоныя кветкі і свечы. Людзі з давальненням робяць адно аднаму падарункі і падаюць бедным. Няхай Раство і Новы год будуць напоўнены мірам і радасцю для народаў Беларусі і Індыі!”

Міліца БЕЛАЗЕРСКАЯ

Надзея КУДРЭЙКА

Дзеся дакладнасці варта адзначыць, што праца над 13-хвіліннай анімацыйнай стужкай “Я тайну ў глыбіні душы хаваю...” на кінастудыі “Беларусьфільм” была скончана яшчэ летась — афіцыйна фільм вытворчасці 2020 года. Але такая цяпер рэчаіснасць з пракратам анімацыйных фільмаў, што ледзь не першыя кінапаказы адбываліся менавіта гэтай восенню. На нядаўнім Мінскім міжнародным кінафестывалі “Лістапад” карціна ўдзельнічала ў конкурсе фільмаў для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі і побач з сацыяльным палітыкамі драмамі і лялечнымі казкам выглядала, канешне, трохі іншародна — ды і не назавеш яе менавіта дзіцячым творам. Але рэжысёр Алена

Заканчваецца год, і адной з галоўных падзей яго апошняга месяца стала святкаванне 130-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча — паэта, чья постаць хоць і авеяна легендарнасцю, але да якога кожны прыхільнік мае і асабістыя пачуцці: пяшчоту, замілаванне, спагаду. Бо такім нядоўгім было жыццё гэтага рамантычнага юнака, такой загадкай быў яго талент, так глыбока ён здолеў закрануць беларускую душу... 8 снежня, напярэдадні дня нараджэння Максіма, у сталічным музеі яго імя адбыўся адзін з першых паказаў новага анімацыйнага фільма “Я тайну ў глыбіні душы хаваю...”, дзе пра паэта расказана такімі ж паэтычнымі сродкамі анімацыі, і расказана з любоўю і неабаякавасцю.

Паэзія Багдановіча ў паэзіі анімацыі

Пяткевіч атрымала пачэсную ўзнагароду “За акавэрэную поліфанію душы паэта”. У рамках фестывалю фільм аднойчы і быў паказаны.

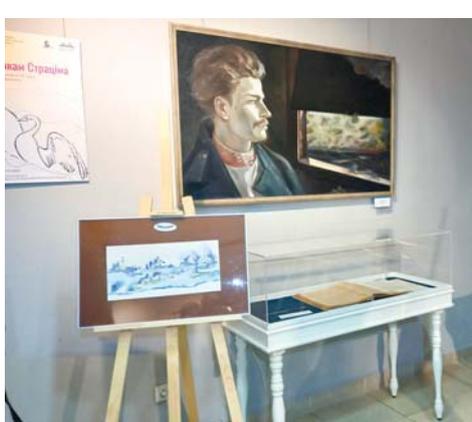
І вось прыйшла дата 9 снежня — дзень нараджэння паэта, і ў праграме юбілейных святкаванняў сталічнага Літаратурнага музея Максіма Багдановіча новы фільм з’явіўся абсалютна натуральна: разам з кінапаказам была зладжана і сустрэча з творчай групай, і нават міні-выстава з малюнкаў — эскізаў і іншых рабочых матэрыялаў фільма. А стужка і стваралася пры ўдзеле супрацоўнікаў музея — яны кансультавалі майстроў кіно па момантах біяграфіі паэта і знешнасці яго бацькоў і блізкіх людзей, бо фільм біяграфічны і выяві рэальных людзей у ім узнаўляліся з амаль фатаграфічнай дакладнасцю.

Так, дакладнасць амаль фатаграфічная, але ж сам фільм — вобразны і метафарычны, і стваральнікі на чале з рэжысёрам Аленай Пяткевіч і сцэнарыстам Рытай Шаграй паставілі перад сабой невярагодна складаную задачу: у 13 з нечым хвілін умясціць усё жыццё Максіма Багдановіча — ад нараджэння ў Мінску да апошняй вандроўкі ў Ялту, адкуль ён ужо не вярнуўся.

Фільм, можна смела сказаць, рабіўся таксама па паэтычным прыпынку: метафарычнасць, эмацыянальнасць, зварот да пачуццяў, а не толькі да розуму гледча — праз прыгожыя маляўнічыя карціны, праз рэжысёрскія хадзі, праз змены тэмпу і колеравай гамы, праз музыку, якую напісала кампазітар Соф’я Пяткевіч, дачка рэжысёра,

праз тэмбр і талент закарпавага голасу і паэтычны радкі самога Максіма Багдановіча. Бо ў арсенале анімацыйнага кіно ёсць мноства сродкаў, якія збліжаюць яго з паэзіяй.

Біяграфічнымі стужкамі рэжысёр Алена Пяткевіч асабіста знакамiтая. Увогуле, гэта адзін з найбольш паважаных майстроў у беларускім анімацыйным кіно, што ад самага першага свайго фільма, зробленага яшчэ ў 1986 годзе, і дасюль вядзе ўласную і вельмі пазнавальную лінію: у яе фільмах заўсёды многа паэзіі, многа вобразаў, абавязкова ёсць момант чароўнасці і загадкавасці. Апошнія дзесяцігоддзі прынесьлі рэжысёру славу майстра ў расповедзе гісторыі выдатных твораў: героімі Алены Пяткевіч былі і кампазітары — Іаган Себаст’яна Бах (за фільм пра яго рэжысёр атрымала галоўную расійскую кінапрэмію “Залаты арол”), Іаган Штраус, Людвіг ван Бетховен, гучным поспехам стала найяскаравейшая стужка “Марк Шагал. Пачатак”, тры гады таму з’явіўся фільм пра Францыска Скарыну, цяпер пра Максіма Багдановіча. І ўсіх гэтых герояў Алена Пяткевіч лічыць невыпадковымі ў сваёй творчай біяграфіі, нават калі ініцыятыва стварэння такіх стужак ішла не наўпрост ад яе. Праўда што, гэта лёс, наканаванне. І калі на яе роднай кінастудыі “Беларусьфільм”, на якой яна адпрацавала ўсё жыццё, прапанавалі зрабіць карціну пра Максіма Багдановіча, гэта таксама было ўспрынята як падарунак знекуль вышэй. Бо ягоныя вершы заў-

На выставе ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча.

сёды былі часткай жыцця, а з ягоным лёсам бачыліся паралелі.

— Я расла ў Гродне, і домік Багдановіча, дзе ён жыў у дзяцінстве, быў побач з майёй школай, — гаворыць Алена Пяткевіч. — Паэзію Максіма я заўсёды са сваімі дачкамі слявала пад гітару. У нашых біяграфіях я бачыла шмат агульнага: яго з Беларусі адвезлі ў Расію, мяне з Расіі прывезлі ў Беларусь... Усё не проста так злучаецца. І каб для стварэння фільма сабраліся ўсе гэтыя людзі са сваімі талентамі і магутным энергіямі, таксама патрэбна было нейкае касмічнае суадпавядзенне. Максім быў нам усімі намі зырыжыраваў.

Дакладнымі і пазнавальнымі на экране можна ўбачыць не толькі твары, але і мясціны, дзе жыў паэт: Мінск, Гродна, Ніжні Ноўгарад, Яраслаўль, Ялта... З’яўляецца і Пецярбург, вучыцца ў якім марыў юны Максім. Але бацька выбраў

накіраваць на навучанне малодшага сына Льва, у якога добра атрымлівалася з матэматыкай. А літаратурным схільнасцям Максіма ён не надаваў увагі, і паэту давялося пяць гадоў засвойваць умённі юрыста. Выява Пецярбурга, тым не менш, на нейкія імгненні з’яўляецца ў кадры — як вобраз, як сімвал факта з біяграфіі, факта з думак і марыў паэта. На прыведзеным прыкладзе можна і ўявіць прыныц стужкі, і як за 13 хвілін прамільвае 25-гадовае жыццё. “Анімацыя сама па сабе канцэнтруе час і вобразы”, — гаворыць Алена Пяткевіч.

Спраўды, каб зразумець усё ўбачанае і пачутае, трэба нешта ведаць пра Максіма, а каб нічога не прапусціць і разгадаць усе знакі і вобразы, варта і перагледзець. А вось яскравую, маляўнічую і жываю выяву можна ўспрымаць і на эмацыянным узроўні. Гэта спраўдзіны ручны жывапіс, пасля ажыўлены аніматарамі

і спалучаны з камп’ютарнымі тэхналогіямі.

Мастаком-пастаноўчыкам фільма была Алена Туманова, і працавала яна з вялікай камандай мастакоў і мастакоў-аніматараў. Усім ім рэжысёр не проста выказвае ўдзячнасць, а кажа, што стварылі яны месцамі нават нешта ўнікальнае, бо ў камандзе не было ніводнага абыякавага чалавека і ўсе працавалі самаадана і з любоўю да паэта.

На творчай сустрэчы 8 снежня са стваральнікамі фільма “Я тайну ў глыбіні душы хаваю...” была нададзена вялікая ўвага менавіта выяўленчаму боку, бо гледачы маглі паглядзець не толькі гатовую экранную версію, але і невялікую выставу эскізаў і малюнкаў, з якіх кіно рабілася. А як сказаў Міхал Бараноўскі, дырэктар Літаратурнага музея Максіма Багдановіча, — паказ у музеі хоць і першы, але не апошні. Я думаю, што ахвотных пазнаёміцца з мультфільмам знойдзеца нямала, а

восць іншых магчымасцей яго ўбачыць пакуль што і няма. У вольны доступ, у інтэрнэт стужка не выпускаецца, бо яе яшчэ чакае фестывальнае паказанне на рэгулярнай аснове, уключыўшы анімацыйную карціну ў праграму экскурсіі і кіналекторыі. Ёсць ідэя і больш змястоўнай сумеснай праграмы: “Беларусьфільм” можа прадаставіць цэлую падборку анімацыйных фільмаў пра беларускую культуру, якая найперш будзе цікавай юнай і малалой аўдыторыі. А з эскізаў, малюнкаў і кадраў з фільма “Я тайну ў глыбіні душы хаваю...” ёсць ідэя стварыць інтэрактыўную перасоўную выставу. Што маецца на ўвазе: на нейкім планшэце будзе размешчаны кадр з кіно — а ўсе яны, паўтарся, невыпадковыя, усе звязаныя з фактамі біяграфіі паэта — і гэтая карцінка будзе мець QR-код, які прывядзе да інфармацыі аб праваобразе, аб пэўным музейным экспанате.

Сёлета мы адзначылі 130-годдзе з дня нараджэння Максіма Багдановіча. У наступным годзе будзе адзначацца 140 гадоў з дня нараджэння яшчэ двух нашых песняроў — Янкi Купалы і Якуба Коласа. І якраз гэтым снежаньскімі днямі быў запушчаны ў вытворчасць анімацыйны фільм “Класікі і шахматы”, прысвечаны паэтам. Рэжысёр — Наталія Касцючэнка. Ужо наступнай восенню адбудзецца прэм’ера. Мне здаецца, гэта неаблага тэндэнцыя — злучаць паэзію літаратуры і анімацыйную.

Крыж ля касцёла.

З дзяцінства памятаю. Пры дарозе, на скрыжаванні, стаяў вялікі крыж — бабуля з ім віталася, робячы на сабе знак крыжа рукою, а дарослыя мужчыны здымалі капелюшы і шапкі. Тады і пачала разумець, што крыжы трэба ўшаноўваць: у храме, пры дарозе, на могілках. Крыжык прыкладалі да вуснаў мае дзеці, прыйшоўшы ў касцёл на святую імшу, яго пшачотна гладзіла шурпатымі далонямі мая бабуля, перабіраючы пацеркі на ружанцы...

Найбольшае ўражанне на мяне асабіста робяць крыжы простыя, пасівельны ад часу, заімшэлыя, нават без таблічкі з надпісам. Для мяне важна, што тут пахаваны хрысціянін, які верыў у Бога і жыў з надзеяй на Уваскрэсенне. Моцна хваляюць крыжы, якія, не вытрымаўшы часу, зваліліся на зямлю, а чыясыці клепатлівая рука падняла, паставіла — але ўжо не на месца (няма рады яго знайсці), а толькі абарперла аб чужую агароджу, квалае дрэўца ці які кустык непадалёк. Такі крыж я аднойчы ўбачыла на хутары каля вёскі Мішкенікі Гродзенскага раёна, дзе жыла мая другая бабуля. У такіх выпадках прыходзіць яснае разуменне, што крыж — рэч матэрыяльная і, як і ўсё матэрыяльнае, нявечная. Вечная толькі малітва.

Гледзячы на прыдарожны крыж, з удзячнасцю думаеш і пра тых людзей, чые рукі зрабілі яго, устанавілі, упрыгожылі кветкамі, калярывымі стужкамі, пра тых, хто наведвае яго ў дні хрысціянскіх свят і асобных набожэнстваў.

Таму наша з бібліятэкарамі даследаванне прыдарожных крыжоў было невыпадковым. Так распачалася рэалізацыя праекта "Прыдарожныя крыжы... Маўклівая гісторыя малой радзімы".

Было сабраны шмат архіўных дакументаў, успамінаў і сведчанняў жыхароў, сучасных і гістарычных фотаздымкаў. Даследчая праца пра

крыжы ў раёне таксама знойдзе працяг у стварэнні інтэрактыўнай карты і ў распрацоўцы новага экскурсійнага маршруту. Экскурсія па прыдарожных крыжах, спадзяёмся, будзе абавязкова запатрабаваная жыхарамі раёна, асабліва з надыходам вясны. Менавіта жывое судакрананне з роднай гісторыяй выхоўвае не паказны — сапраўдны патрыятызм.

Свой сэнс, свой змест

Крыжы магільныя, масіўныя, з каменя, што прастаялі не адно дзесяцігоддзе, або крыжы з металу, аздобленыя, зробленыя майстрамі-кавалямі, а побач — драўляныя, амаль спараженыя ад часу... Так, кожны крыж мае свой сэнс, свой змест, сваю гісторыю, утрымлівае адказ на канкрэтную жыццёвую сітуацыю, толькі мы, хутэй за ўсё, ні аб чым гэтым ніколі не даведземся...

На першы погляд, што ж тут незвычайнага — крыж як сімвал веры суправаджае нас ад нараджэння і да самай смерці, гэта частка нашага разумення Бога і свету. А ўсё ж...

Прычын для ўстаноўкі крыжоў было шмат, таму людзі пачалі вызначаць назвы кожнаму крыжу ў залежнасці ад нагоды, з якой ён быў узведзены.

Памятныя крыжы. Яны ставіліся ў памяць пра якую-небудзь важную падзею або ў знак падзякі за выратаванне. Звычай памятных крыжоў прыйшоў на Русь з Візантыі

Устаноўка крыжа ў Адэльску, 2015.

А за мной крыжы, крыжы...

Маўклівая
гісторыя
малой
радзімы

Крыж па дарозе на Адэльск.

Локцыяў крыж.

разам з прыняццем хрысціянства і атрымаў шырокае распаўсюджванне.

Абручныя крыжы. Набожныя людзі ў цяжкіх выпадках нярэдка давалі абяцанне ахвяраваць якую-небудзь прыналежнасць для царкоўнага богаслужэння. Такой ахвярай мог быць крыж.

Закладныя ўзводзіліся на месцы, дзе будзе будавацца храм, і гэты звычай захаваліся да нашых дзён.

Паклонныя, прыдарожныя ці, інакш, засцерагальныя крыжы ставіліся пры дарозе, каля вёскі, у вёсцы (бліжэй да цэнтры), на скрыжаваннях дарог, а таксама пры дарозе, якая выходзіць з вёскі. Лычыцца, што вёска — гэта абгароджаная прастора, а дарогі — асноўныя каналы ўзаемадзеяння з навакольным светам, таму ўваход у паселішча трэба абараніць. Усталяваныя на ўездзе крыжы не

прапускалі нячыстую сілу і хваробы. Такія знакі вельмі шанаваліся.

Мозікавыя крыжы. У хрысціянскай традыцыі прыдарожны крыж мог быць і звычайным надмагільным крыжам, які ўказвае на месца, дзе пахаваны хрысціянін.

Найбольш захавалася прыдарожных крыжоў. Перш за ўсё ў крыжах знаходзіліся адлюстраванне калектыўнай памкненні сляня уравацца ад бедаў ды нягодаў, што нясуць эпідэмія, стыхія, вайна, пажар...

Адэльскія сведкі мінуўшчыны

Вандрунік пры ўездзе ў Адэльск сустракае амаль на кожным кроку драўляныя і каменныя крыжы, крыжыкі і каплічкі або з разьбянымі выявамі Божай Маці ці Выратавальніка. Гледзячы на

гэтыя помнікі хрысціянскай веры, ужо загады складаеш паняцце пра набожнасць жыхароў гэтага краю, за што Адэльск можна назваць не толькі краем ветракоў, але і краем крыжоў.

Ён сярод іншых населеных пунктаў нашага раёна вылучаецца тым, што тут захавалася шмат прыдарожных крыжоў, а па дадзеным мясцовых старажылаў іх было яшчэ болей. На сённяшні час іх — 13, у асноўным каменныя, драўляныя ёсць толькі каля касцёла. Яны звычайна больш высокія, чым надмагільныя.

Усе нашы крыжы — абярэгі і ахвярнікі. Сярод іх ёсць і зусім незвычайныя: каталіцкі з контурамі праваслаўнага, аснова якога пабудавана з каменя, хутчэй за ўсё, яшчэ ў язычніцкія часы. Кожны сімвал мае сваё значэнне. Адзін з іх, мармуровы, па-

будаваў гаспадар, у якога не вялася жывёнасць. Да вайны крыж размяшчаўся ў самым цэнтры мястэчка, а пасля таго, як у яго трапілі кулі аднаго з ваюючых бакоў, людзі перанеслі святыню на могілкі. Расказваюць, што падчас вайны крыж — ахвярнік святому Станіславу — абароту ад пажару і разбурэнняў чатыры дамы па вуліцы Крынскай. Гэта былі дамы менавіта тых гаспадароў, што паставілі гэты абярэг.

Асабіліваць адэльскіх крыжоў — іх назва па прозвішчы гаспадароў, якія іх ставілі ці на тэрыторыя якіх ён знаходзіўся. На ўскрайку вёскі па палявой дарозе на вёску Вішнеўка (Бераставіцкага раёна) захаваліся Варанэічаў крыж. Яго назва паходзіць ад прозвішча Варановіч, жыхара Адэльска, які ў гэтым месцы жыў, меў сваю гаспадарку, вялікі надзел зямлі. Каб зямля добра раздзіла і давала багаты ўраджай, гаспадар і паставіў на сваім полі крыж.

Пры дарозе на ўездзе ў Адэльск па вуліцы Школьнай — Ёдалеў крыж. Ахвяраваў сродкі і ўсталяваў яго гаспадар з прозвішчам Іодзель у далёкім 1903 годзе. Дарчы, гэта прозвішча найбольш распаўсюджана ў Адэльску. Па адной з версій назва Адэльск паходзіць ад слова іодзель, одэль, ёдэль, поводаль.

Драўляны Дубаўскі крыж знаходзіцца пры дарозе на выездзе з в. Старадубавая ў бок Адэльска і пазначае ў тым месцы, дзе заканчваліся надзелы зямлі жыхароў гэтай вёскі. Ёсць другая назва ся-

... і ажывае гісторыя

род мясцовых людзей — Сіні крыж. Магчыма, таму, што ён быў калісьці пафарбаваны ў сіні колер. Паблізу стаіць і Ізабальчукаў крыж.

Як сцвярджае надпіс на крыжы, які быў усталяваны жыхарамі вуліцы Крынскай (суч. вул. Школьная) у 1902 г., крыж-ахвяра на прахсці Божага Цела з просьбай аб апецы ад няшчасцяў.

Кавалёў крыж стаіць на месцы так званай Кавалёвай гары, узвышшы пры дарозе з Адэльска на вёску Скраблякі. На гэтай жа гары некалі стаяў млын. Крыж абвясчае аб граніцах Адэльска, тут пачатак адэльскага зямель з боку Скраблякоў.

Захаваліся крыжы Антонія Бароўскага па вуліцы Школьнай (устаноўлены ў 1901 годзе), Пятра Шанцілы па вуліцы Кандрусевіча ля дома сям'і Куклік і па вуліцы Школьнай, каля дома Марыі Іодзель. Толькі раней ён быў драўляны, прыйшоў у заняпад, але кляпатлівыя гаспадары дома аднавілі крыж у 90-я гады. Локііў крыж зрабіў жыхар па прозвішчы Локііў і ўстанавіў яго на сваім полі па дарозе са Старадубавой у Адэльск.

Цікавая гісторыя крыжа Пятра Бароўскага. Жыхар паставіў крыж у канцы свайго поля, якое знаходзілася на завыгонні, цяпер гэта ўжо нейтральная паласа і граніца з Рэспублікай Польшча. Старажылы кажуць, у савецкі час у гэты крыж, праводзячы аглед граніцы, любіў часта страляць адзін памежнік. Калі прыгледзецца, то і сапраўды можна ўбачыць на ім выбоіны ад куляў. Потым нешта надобрае сталася ў сям'і гэтага памежніка, і ён прыязджаў аж ці з Пскова, ці з Пінера, распываў людзей, дзе дзеўся той крыж, каб папрасіць прабачэння за свае здзекі. Мясцовыя жыхары перанеслі гэты знак на могілкі...

Самы загадкавы крыж — каменны, які стаіць пры дарозе на самым уздзе ў Адэльск з боку Старадубавой. Старажылы не памятаюць, калі і пры якіх абставінах ён з'явіўся, але быў заўжды. «Магчыма, якісьці гаспадар паставіў яго на сваім полі. Можна, гэты крыж узяты з разбураных яўрэйскіх могілак, якія былі непаладку, цяпер гэта тэрыторыя школьнага стадыёна. Бо многа было знойдзена камянёў з яўрэйскім надпісам, вывезеных у бліжэйшыя лясны», — успамінае Зоф'я Парочанкава.

Кожны прыдарожны крыж мае сваю гісторыю, якую піша само жыццё.

Такім чынам, кожны крыж — гэта гісторыя, якая апавядае пра лёс чалавека, вёскі, цэлага народа, знаёміць з яго культурай, адметнасцямі побыту. Яна прысвечаная ўнікальным з'явам нашай культуры, якія трэба паспеш зафіксаваць, бо яшчэ дзесятак гадоў — і яны знікнуць.

Наталля РАМАНОВІЧ, вядучы метадыст па рэалізацыі культурна-дзелавых праектаў і развіцці турызму

Сённяшняя мітуслівая рэальнасць, у якой так лёгка страціць сябе, здольная знішчыць самыя гадоўныя каштоўнасці чалавека. Але ў той жа час яна дае нам магчымасць на хвіліначку прыпыніць бег, паглядзець наўкола, задумацца аб сваім месцы ў свеце і ўспомніць пра малую радзіму, якая ўсё жыццё цягне нас да сябе нябачнымі ніжамі.

У розных кутках Беларусі сёння няма людзей, якім неабякава мінулае і сучаснасць малой радзімы. Часам энтузіясты аб'ядноўваюцца і разам рэалізуюць цікавыя праекты. Так, восенню мінула года ва ўсходнебеларускім Крычаве ўзнікла краязнаўчая ініцыятыва

Палац Пацёмкіна-Гальнскіх. Фота А.Вінэра, 1939 г.

з сучаснай назвай «Крывічаў», мэтай якой з'яўляецца захаванне і папулярызаванне гісторыі Крычаўшчыны як краю, багатага на падзеі мінулага.

На мясцовым узроўні праца краязнаўцаў сёння вельмі важная, бо яна фарміруе зацікаўленасць людзей рознага ўзросту да свайго населенага пункта ці рэгіёна, напаяе любоўю і пачуццём гордасці за сваю краіну.

Крычаў праз прызму часу

— Унікальнасць Крычаву і Крычаўшчыны ў багатай гісторыі, — расказвае ініцыятар «Крывічава» гісторык Аляксандр Крыжэвіч, — горад быў усходнім фарпостам часоў Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай. Дарэчы, да сённяшняга часу захавалася частка цагляных умацаванняў Замкавай гары — дзядзінца, на якім знаходзіўся старадаўні горад. Невялікія цагляныя умацаванні драўлянага замка — рэдкае збудаванне абарончага тыпу для Магілёўшчыны, а можа, і ўсёй Усходняй Беларусі. У самім горадзе знаходзіцца аж два гарадзішчы: Гарадзец і Замкавая гара. Менавіта на Гарадцы ўзнікла першае ўмацаванае паселішча яшчэ ў жалезным веку. На ім жа першапачаткова і ўзнік горад. Няматэрыяльнага спадчыны, на тэрыторыі якіх маюцца два гарадзішчы! Менавіта Крычаўскае староства як складовая адміністрацыйна-тэрытарыяльная адзінка Меціслаўскага ваяводства стала арэнай Крычаўскага паўстання (1740—1744 гг.) — самага буйнога паўстання ў беларускай гісторыі пад кіраўніцтвам Васіля Вашчылы.

У некалькіх кіламетрах ад Крычаву знаходзіцца вельмі цікавы аб'ект культуры і экалогіі «Святая крыніца» ці «Святые калодзеж», што знаходзіцца ля в. Прудок. Гэта крыніца ў ранейшыя часы была святой, а вада яе лічылася лекавай. Першыя згадкі пра крыніцу адносяцца да канца XVIII стагоддзя. Іх пакінуў рускі ваенны і гісторык саксонскага паходжання Андрэй Меер у сваёй працы «Описание Кричевского графства, или бывшего староства», якая датуецца 1786 годам. Дарэчы, этнографы адзначаюць, што

Мост праз раку Сож. Крычаў, пачатак XX стагоддзя.

гэта наогул адна з першых згадак у літаратуры пра культ крыніц у Беларусі.

Юбілеі года

Сёлета Крычаву споўнілася 885 год з часу першай згадкі пад назвай «Кречют» у статуе князя смаленскага Расціслава Меціславіча, датуецца 1136 годам. Наступная згадка ў летапісах датуецца толькі 90-мі гадамі XIV ст. Тады горад пад цяперашняй назвай упершыню трапіла ў ліку літоўскіх гарадоў на старонкі «Спіса рускіх гарадоў далёкіх і блізкіх».

Яшчэ адной важнай падзеяй 2021 года з'яўляецца 100-годдзе з часу нараджэння Міхаіла Фёдаравіча Мельнікава — заслужанага работніка культуры БССР, заснавальніка Крычаўскага краязнаўчага музея і родапачынальніка музейнай справы на Крычаўшчыне. Міхаіл Фёдаравіч быў няспынным краязнаўцам і шукальнікам, дзякуючы якому існуе не проста музей, а ўстанова з даволі цікавымі фондавымі зборамі.

Ах, старыя фотаздымкі...

Краязнаўцы з «Крывічава» сёння працуюць над праектам па выданні кнігі старых фотаздымкаў «Крычаў — скрозь прызму часу», у якой будуць сабраны фотаздымкі дарэвалюцыйнага і даваеннага Крычаву, а таксама сучасны від тых месцаў і аб'ектаў, якія былі выяўлены на старых фатаграфіях. Краязнаўчае выданне стане дэманстрацыйнай тэмай, што ў горадзе са старадаўнім мінулым не знікла цікавасць да ўласнай гісторыі, што краязнаўства жыве і высілка Міхаіла Мельнікава ў галіне мясцовага краязнаўства таксама аказаліся недарэчнымі.

Энтузіястамі знойдзена каля двух дзясяткаў даваенных і дарэвалюцыйных фотаздымкаў Крычаву, на якіх выяўлены розныя краявіды горада, культуры збудаванні (касцёл Беззаганнага Зачацця Найсвяцейшай Дзевы Марыі і плябанія, Свята-Уваскрасенская царква), палац Пацёмкіна-Гальнскіх, навучальныя установы (рамесная вучэльня, Крычаўская дзюдакласная школа), паштова станцыя і вакзал. Работа па пошуку старых фотаматэрыялаў уключала працу ў фондавых зборах Крычаўскага гістарычнага музея, Нацыянальнага гістарычнага архіва, а таксама вывучэнне краязнаўчай і гістарычнай літаратуры.

Дэя выдання кнігі-альбома была ў тым, каб паказаць розныя месцы Крычаву ці

архітэктурныя збудаванні ў даваенны час і яго сучасны выгляд. Бясспрэчна цікавымі з'яўляюцца фотаздымкі, якія паказваюць краявіды Крычаву пачатку XX стагоддзя. Адзін з іх, напрыклад, ілюструе мост праз раку Сож, якая цячэ ў горадзе. Няматэрыяльна з мясцовых жыхароў змога паказаць гэтае месца сёння. Драўляны мост, выяўлены на фотаздымку, згарэў у час акупацыі нямецка-фашысцкімі войскамі і не быў адноўлены пасля вайны. Даволі моцна змяніўся той раён і вуліца каля Сожа, якая ў ранейшы час, відаць, была больш густанаселеная. Выклікаюць інтарэс і фотаздымкі палаца Пацёмкіна-Гальнскіх аўтарства А. Вінора 1939 года, якія былі адшуканы ў Нацыянальным гістарычным архіве. Судзячы па гэтых фотаздымках, уваход у палац быў не такім, якім выглядае цяпер. Вядома, што першапачатковая анфіладная, калі ў сенах палаца размяшчалася школа-інтэрнат. Фатаграфія, знойдзеная ў архіве, таксама сведчае аб тым, што некаторыя элементы палаца не захаваліся да нашых дзён, напрыклад, ганак архітэктурнай пабудовы. Між іншым, палац Пацёмкіна-Гальнскіх цяпер з'яўляецца візітоўкай горада, у якім размешчаны Крычаўскі гістарычны музей.

Плануецца таксама выданне паштовак з выявамі старога горада, што дазволіць папулярызаванне гісторыі Крычаву сярод мясцовага насельніцтва.

Вынікам рэалізацыі праекта стане не проста выданне кнігі-альбома старых фотаздымкаў Крычаву, аднак і асобны сайт, дзе ўсе аматары гісторыі змогуць знаёміцца з кнігай у электронным варыянце. На электронным рэсурсе гэтакаса будзе размешчана інфармацыя, якая расказае пра з'яўленне і рэалізацыю задумкі, для таго каб падштурхнуць краязнаўцаў іншых гарадоў да ініцыявання краязнаўчых праектаў падобнага кшталту.

Колькасць сяброў ініцыятывы на цяперашні момант невялікая, аднак матываваная купка людзей ужо мае пэўныя поспехі. У пазітыўны вопыт можна аднесці вывучэнне гісторыі вёскі Чырвоная Буда з мэтай выдання кнігі. Былі даследаваны сведчанні людзей, дакументы, музейныя калекцыі школьнага музея і сельскага Дома культуры Чырвонай Буды, назапашаны пэўныя матэрыялы і напісаны шэраг даследчых тэкстаў.

Краязнаўцы «Крывічава» вывучаюць старажытную гісторыю горада (з XII па XIX ст.), даследуюць водныя аб'екты Крычаўшчыны (пераважна крыніцы), збіраюць вусныя ўспаміны людзей і дакументальныя сведчанні пра падзеі апошняй вайны і імкнучыся сфарміраваць у людзей так званы «лакальны патрыятызм», які затым можа маштабавацца на ўсю краіну, выхоўваць культурнай і ўласнай гісторыяй. І тады, жывучы ў іншым раёне ці нават у суседняй краіне, чалавек успомніць свой родны кут, які так мілы сэрцу.

Вольга НАВАЖЫЛАВА

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ
МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Новы выставачны корпус
К. Маркса, 24

- "Рух зямлі". Да 13 лютага.
- "Выратаваныя мастацкія каштоўнасці". Творы старажытнабеларускага, рускага і еўрапейскага мастацтва XVII–XX стст. са збору Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, якія прайшлі рэстаўрацыю за 2010—2021 гг. Да 13 лютага.

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63
(экскурсійнае бюро)

Пастаянныя экспазіцыі:

- Старажытнабеларускага мастацтва;
- Мастацтва Беларусі XIX ст.;
- Мастацтва Беларусі XX ст.;
- Рускае мастацтва XVIII–XX стст.;
- Мастацтва Еўропы XVI–XX стст.;
- Мастацтва краін Усходу XIV–XX стст.;
- 50 шэдэўраў.

Выставы:

- Выставачны праект "Перадзвіжнікі. Рэалізм. Асвета. Бізнес". Да 23 студзеня
- Выставачны праект беларускага жывапісца **Леаніда Васільевіча Хобатава** (нар. 1950). Да 30 студзеня.
- Выставачны праект "Час цыклону". Жывапіс і графіка Галіны Нячаевай". Прымеркавана да юбілею аўтара. Да 29 лютага.
- Інтэрактыўная праграма "Усё самае цікавае пра фарфор" (7+). 29 снежня а 12-й гадзіне — па папярэднім запісе.
- Праграма "Расцво. У госьці да Міхайла Радзівіла" (для дзяцей 9–12 гадоў). 30 снежня а 13-й гадзіне па папярэднім запісе.
- Інтэрактыўная праграма "Каляднымі сцежкамі" (праграма праводзіцца на беларускай мове). Для дзяцей 6–12 гадоў. 27 снежня а 12-й гадзін па папярэднім запісе.
- Творчая майстэрня для дзяцей і бацькоў. Творчыя майстэрні працуюць на працягу ўсяго працоўнага дня музея без папярэдняга запісу па ўваходным білетце ў музей. Па 9 студзеня.
- Інтэрактыўная экскурсія "Якога колеру зіма" (для дзяцей 6–12 гадоў). Па 28 студзеня. Для арганізаваных груп па папярэднім запісе.

Філіялы музея
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
І ПАЛОВАХ XIX СТ."

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 358 88 78

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
- Культура і мастацтва першай паловы XIX ст."
- Выстава "Архітэктура і пейзаж". Да 14 студзеня.
- Выстава аўтарскай льялькі Ірыны Пракоф'евай "Увасабленне". Да 15 студзеня.
- Таматычная праграма "Расцво ў Ваньковічаў" з майстар-класам па вырабе навагодніх цацак. Па 8 студзеня. Групы фарміруюцца па папярэднім запісе.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
У В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Беларускае золата" да 14 студзеня 2022 г.

- **Батлейка.** Спектаклі адбываюцца кожную нядзелю а 12-й гадзіне. Для арганізаваных груп магчыма арганізацыя комплекснай праграмы з транспартнымі паслугамі, майстар-класам і пачастункам. Папярэдні запіс абавязковы.
- "На Каляды ў музей". Папярэдні запіс абавязковы.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Няжрасава, 3.
Тэл.: 399-09-78

Час працы: серада-нядзеля з
12:00 да 20:00

- Выставачны праект "Тату ў мастацтве. Мастацтва ў тату".
- Выстава "Зіма, і усё зноў упершыню".
- Выставачны праект "KNITTING ISOLATION OUT: патак. пяцелькі. ізаляцыя".
- Шостая выстава архітэктурных праектаў Школы архітэктурнага мыслення для дзяцей.

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47.

Тэл.: 242-78-14

Час працы: аўторак-нядзеля з
12:00 да 20:00

- Выстава "Рафаэль. Эпоха Рэнесансу".

ДЗЯРЖАЎНАЯ УСТАНОВА "НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА- КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19
тэл.: +375177020602, 20660,
+375295518051, +375291903149

Палацавы ансамбль:

- Пастаянная экспазіцыя.
- Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманняў нясвіжскага двара" — у складзе пастаяннай экспазіцыі.
- Віртуальная выстава "Нясвіж — здабытак сусветнай культуры".
- Выстава "Добрыя весткі. Паштова карэспандэнцыя XX ст." Па 28 лютага ў Малой выставачнай зале Палацавага ансамбля.
- Выстава вышэйтых прац нясвіжанкі Алены Дубініч "Сталіцы рэспубліканскіх "Дажынак" (1996–2013).
- Па 2 студзеня ў інфармацыйна-касывым цэнтры Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж".
- Экспазіцыя работ Анастасіі Фяцісвай "Стары Брэст-Нясвіж". Па 14 сакавіка 2022 г. у Вялікай вы-

ставачнай зале палаца Радзівілаў.
■ Выставачны праект Максіма Пятруля "de Канструкцыя". Па 3 ліпеня 2022 г. у залах сталай экспазіцыі Палацавага ансамбля.

Ратуша:

- г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3
- Пастаянная экспазіцыя.
- "Калядны бал з прыгодамі". Па 10 студзеня 2022 г.
- Тэатралізаванае мерапрыемства "Калядны прыём у княгіні". Па 10 студзеня.
- Случкая брама: Падрабязную інфармацыю можна даведацца па тэлефонах (+3751770) 20602, (+3751770) 20660 альбо на сайце niasvizh.by.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"

г.л. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90,
(8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- І Рэспубліканскі адкрыты фестываль-конкурс фартэп'яаннай музыкі "Музычны Свет" пройдзе ў завоачнай форме ўдзелу ў перыяд з 23.12.2021 па 14.01.2021. У Палажэнні вызначаны парадак правядзення дадзенага конкурсу.
- Выстава ёлчаных цацак "Каля заачнай ёлкі" Віцебскага калекцыянера Наталлі Кавалёвай.
- Па 31 студзеня ў Слановай зале Мірскага замка.
- Тэатр "Шатландскай пяхоты".
- Віртуальная экскурсія "Зборка гонару і адвагі".
- Віртуальная экскурсія "Аб'ядноўваючы прастору і час: беларускія землі на картах XVI — XVIII стст."
- Віртуальная экскурсія "На адным полі ваары", якая аб'ядноўвае творчасць мастака Ігара Гардзіенка і скульптара Сяргея Аганавы.
- Салон гістарычных гульняў "У князя Міхайла".
- Таматычная экскурсія "Абарончы асабліваці Мірскага замка".
- Таматычная экскурсія "Архітэктурныя аб'екты замкавага комплексу".
- Таматычная экскурсія "Воінны XX стагоддзя. Гета ў Мірскім замку".
- Таматычная экскурсія па пасёлку "Мір: мінулае і сучаснасць".
- Сямейная квест-экскурсія "Легенды і паданні Мірскага замка".
- Экскурсінае абслугоўванне "Гісторыя Мірскага замка".
- Экскурсія "Прагулка вакол замка".
- Музейны занятак "Таямніцы кафляных люстэркаў".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- 26 — Навагодні канцэрт. Дырыжор — Уладзімір Авадок. Пачатак у 18.00.
 - 27 — "Церам-церамок" (опера ў 2-х дзеях) П. Польскага. Навагодні паказ у фэа тэатра. Пачатак у 11.20. Дырыжор — Іван Касцяцін. Пачатак у 12.00.
 - 27 — "Шчаўкунок" (балет у 2-х дзеях) П. Чайкоўскага. Дырыжор — Іван Касцяцін. Пачатак у 19.00.
 - 27 — Канцэрт "Сустрэчы пад Новы год". Пачатак у 19.30.
 - 28 — "Шчаўкунок" (балет у 2-х дзеях) П. Чайкоўскага. Навагодні паказ у фэа тэатра. Пачатак у 11.20. Дырыжор — Іван Касцяцін. Пачатак у 12.00.
 - 28 — Навагодні канцэрт. Дырыжор — Уладзімір Авадок. Пачатак у 19.00.
 - 29 — "Тры парасці" (балет у 2-х дзеях) С. Кібіравай. Узнагароджанне пераможцаў сямейнага конкурсу "Навагодняя тэатральная цацка" ў 11:00 і навагодні паказ у фэа тэатра. Дырыжор — Іван Касцяцін. Пачатак у 12.00.
 - 29 — "Шчаўкунок" (балет у 2-х дзеях) П. Чайкоўскага. Дырыжор — Іван Касцяцін. Пачатак у 19.00.
 - 30 — "Шчаўкунок" (балет у 2-х дзеях) П. Чайкоўскага. Навагодні паказ у фэа тэатра. Пачатак у 11.20. Дырыжор — Іван Касцяцін. Пачатак у 11.00.
 - 31 — Навагодні канцэрт. Дырыжор — Уладзімір Авадок. Пачатак у 18.00.
- ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ
БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"
- 29 — "Аладзін" (казка на 2 дзеі па водле персідскага эпасу "Тысяча і адна ноч") Ніны Гернет. Пачатак у 11.00.
 - 30 — "Касмічная казка" (казка на 1 дзею) Херманіса Паўкша. Пачатак у 11.00.

Геніі беларускай зямлі

23 і 24 снежня ў Беларусі адсвяткавалі дні народзінаў Тамаша Зана і Адама Міцкевіча. Прычыым у Тамаша Зана сёлета юбілей! І абмінуць маўчаннем гэтую дату мы не маглі.

23 снежня споўнілася 225 гадоў з дня нараджэння выдатнага навукоўца-геолага, фалькларыста, паэта, грамадскага дзеяча Тамаша Зана, які першым з кола маладых паэтаў пачатку XIX стагоддзя прызнаў беларускую народную творчасць адным з раздзелаў сваёй культурнай праграмы. Год там на старонках "К" мы нямаля ўвагі прысвяцілі радаводу, жыццю і творчасці Тамаша Зана. Распрацавалі таксама новыя турыстычныя маршруты па мясцінах, звязаных з яго імем. Але засталася недараскрытай таямніца дакладнай даты нараджэння Тамаша Зана. Сёння, з улікам новых знойдзеных архіўных дакументаў, можна ўпэўнена сказаць, што прыйшоў ён на свет 23 снежня 1796 года на Маладзечаншчыне. Больш падрабязна мы напішам пра гэта ў бліжэйшых нумарах "К". А пакуль пра тое, як сёлета адсвяткавалі юбілей Тамаша Зана ў Беларусі.

Віртуальная выстава, прысвечаная Тамашу Зану, размешчана на сайце Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі. Рыхтуецца віртуальная выстава і ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі, на якой будуць прадстаўлены дакументы з фондаў архіва, датычныя роду Занаў. Пэўна, будзе нямаля цікавых матэрыялаў. Баранавіцкая цэнтральная раённая бібліятэка імя Яна Чапота прысвечала Тамашу Зану віртуальную выставу "Найпрамяністы паэт роднага слова". Бо, як аказалася, для Баранавіцкай зямлі славыты філаматы не чужы. Некаторы час продкі Зана жылі блізу Сталовічаў, а сам ён быў вельмі частым і пажаданым госьцем у маёнтку Слізеняў — у Барніках і Вольнай.

Будзе ўшанаваны і Адам Міцкевіч, чыя малая радзіма — Баранавіцкая зямля. 23 снежня ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры прайшоў канцэрт "Калядныя мрой Адама Міцкевіча". Слухачы пачулі песні на словы паэта, а таксама прысвечаныя яму інструментальныя творы. Даведаліся, як Каляды звязаны з дробнымі вершам Адама Міцкевіча, і дзе ён сустракаў свае апошнія народзіны перад выездам з радзімы. Атрымалі рэцэпт любімай традыцыйнай стравы Адама Міцкевіча на святочным вігілійным стале, а таксама — якой была любімая песня-калядка паэта. У канцэрце бралі ўдзел салісты Беларускай дзяржаўнай філармоніі Тамара Рэмез (сапрана) і Аляксей Загорскі (скрыпка), музыказнаўца Святлана Немагай (фартэп'яна). Прагучалі традыцыйныя калядныя песні, а таксама творы Я.Д.Голанда, М.К.Агінскага, С. Манюшкі і Ю. Сямянкі.

Сімвалічна ўшанаваны памяць Тамаша Зана можна, наведваўшы сталічны Палац мастацтва, дзе ў галерэі "АРТ-БЕЛАРУСЬ" выстаўлены адзіныя вядомыя на сённяшня дзень жывапісны партрэт нашага земляка, які быў напісаны сярбам Зана Валенціем Ваньковічам напрыканцы 1830-х гадоў.

Неабходна дадаць, што ў 2022-м нас чакае яшчэ адзін важны юбілей: 220 год іншаму філаматы — Ігнату Дамейку, якога можна назваць самым вядомым у свеце беларусам. Час ладзіць сані.

Зміцер ЮРКЕВІЧ